

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2025

Sointu Paakkonen

Lempeä ja sujuva varhaiskasvatuksen aloitus

– Opas huoltajille varhaiskasvatuksen aloitukseen

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Sosionomi

2025 | 50 sivua

Sointu Paakkonen

Lempeä ja sujuva varhaiskasvatuksen aloitus

- Opas huoltajille varhaiskasvatuksen aloitukseen

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda lapselle mahdollisimman sujuva ja turvallinen varhaiskasvatuksen aloitus sekä tukea kasvatusyhteistyön rakentumista henkilöstön ja huoltajien välille. Opinnäytetyö on toteutettu kehittämistyönä ja sen toimeksiantajana toimi Laukaassa sijaitseva yksityinen varhaiskasvatuspalveluja tuottava yritys. Kehittämistehtävänä oli luoda huoltajille selkeä opas varhaiskasvatuksen aloituksessa huomioitavista asioista.

Kehittämistyön tietoperustana toimii varhaiskasvatus ja varhaiskasvatuksen aloituskäytänteet sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Tietoperustassa on tuotu esille myös lapsen sosiaalis-emotionaalista turvallisuutta sekä sensitiivisen vuorovaikutuksen merkitystä osana lapsen turvallista siirtymää varhaiskasvatukseen.

Kehittämistyössä menetelminä on käytetty varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattua ideariihityöskentelyä ja dialogista keskustelua sekä huoltajien haastatteluita. Kehittämistyön tuotoksena syntyi varhaiskasvatuksen aloitukseen opas, joka sisältää tietoa varhaiskasvatuksen käytännöistä sekä varhaiskasvatuksen aloituksessa huomioitavista asioista lapsen turvallisuuden kokemuksen näkökulma huomioiden.

Asiasanat:

varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen aloitus, kasvatusyhteistyö, sosiaalis-emotionaalinen turvallisuus

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services

2025 | 50

Sointu Paakkonen

A Gentle and Smooth Start to Early Childhood Education and Care

- A Guide for Guardians at the Start of Early Childhood Education and Care

The aim of this thesis was to create as smooth and safe a start as possible to early childhood education and care for the child and to support the building of educational cooperation between staff and guardians. This thesis was carried out as a development task, commissioned by a private company providing early childhood education and care services located in Laukaa. The development task was to create a clear guide for guardians about matters to consider when starting early childhood education and care.

The knowledge base of the development work consists of early childhood education and care, practices related to starting early childhood education and care, and cooperation with guardians. The knowledge base also highlights the child's social-emotional safety as well as the importance of sensitive interactions as part of a safe transition into early childhood education and care.

The methods used in the development work included brainstorming with early childhood education and care staff and dialogical discussions as well as interviews with guardians. As a result of this development work, a guide was produced for starting early childhood education and care. The guide includes information about early childhood education and care practices as well as aspects to consider during the start, with a focus on the child's sense of safety.

Keywords: early childhood education and care, start of early childhood education and care, educational partnership, social-emotional safety

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Kehittämistyön lähtökohdat	8
2.1 Kehittämistyön tausta ja tarve	8
2.2 Toimintaympäristö ja toimijat	9
2.3 Kehittämistyön tavoite ja tehtävä	10
3 Varhaiskasvatus ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	11
3.1 Varhaiskasvatus	11
3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa	12
4 Lapsen turvallinen varhaiskasvatuksen aloitus	16
4.1 Kiintymyssuhde, lapsen temperamentti sekä sosiaalis-emotionaalinen turvallisuus	16
4.2 Varhaiskasvatuksen aloitus	20
4.3 Aikuisen sensitiivisyys sekä vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatuksessa	22
5 Kehittämistyön toteutus	25
5.1 Kehittämistyön prosessi ja kehittämismenetelmät	25
5.2 Tiedonhankinnan tulokset	28
5.3 Kehittämistyön eteneminen	31
5.4 Kehittämistyön tuotos	35
6 Kehittämistyön arviointi	37
6.1 Tuotoksen arviointi	37
6.2 Toteutuksen arviointi	38
6.3 Ammatillinen kehittyminen	41
Lähteet	44

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kysymykset huoltajille

Kuviot

Kuvio 1. Kehittämistyön eteneminen.

33

1 Johdanto

Varhaiskasvatukseen siirtyminen on pienen lapsen elämässä suuri ja myös lapsen turvallisuuden tunnetta koetteleva kokemus. Varsinkin ensimmäisen lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa perhe on usein uuden, ehkä hämmentävänkin sekä monenlaisia tunteita herättävän elämänvaiheen edessä. Siirtymävaiheessa keskeisiä asioita ovat varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien välisen kasvatusyhteistyön perusteiden luominen, sekä yhteistyön avulla lapsen turvallisesta siirtymästä ja kiintymyssuhteista huolehtiminen. (Karikoski & Tiilikka 2017, 80–81.)

Jotta lapsen siirtymä varhaiskasvatukseen on mahdollisimman sujuva, edellyttää tämä toimivaa yhteistyötä huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä. Ensisijainen vastuu kasvatusyhteistyösuhteen rakentamisesta on henkilöstöllä (Opetushallitus 2022, 37.) Jotta perhettä voidaan tukea entistä paremmin lapsen siirtymävaiheessa päiväkotiin, nousi esille tarve kehittää huoltajille suunnattu opas varhaiskasvatuksen aloitukseen. Oppaan myötä voidaan lisätä tietoa varhaiskasvatuksesta ja aloituksessa huomioitavista asioista. Tämä lisää huoltajien luottamuksen rakentumista ja siten heijastuu myös lapsen turvallisuuden kokemukseen. Turvallisuuden kokemus on perusedellytys sille, että lapsi voi suunnata huomionsa ulkomaailmaan, omaksua sekä oppia uusia asioita (Kanninen & Sigfrids 2012, 144). Lapsen turvallisuuden kokemus ja sensitiivisen kohtaamisen merkitys toimiikin tämän kehittämistyön taustalla kantavana teemana.

Kehittämistyön toimeksiantajana toimii Laukaassa sijaitseva yksityinen varhaiskasvatuspalveluita tuottava yritys. Aloitukseen liittyvää yhtenäistä materiaalia ei ole ollut käytettävissä, joten yrityksen päiväkotien omalle oppaalle nähtiin tarve vastaamaan niin perheiden tarpeisiin kuin tueksi henkilöstölle aloituskeskusteluihin. Opas on kehitetty yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa.

Raportissa tuon esille kehittämistyön taustalla vaikuttavaa tietoperustaa, jossa avaan varhaiskasvatusta, varhaiskasvatuksen aloittamisen käytänteitä sekä

huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Varhaiskasvatusta aloittavan lapsen turvallisuuden kokemus siirtymävaiheessa on tärkeää, joten koin tarpeelliseksi avata myös tietoperustassa lapsen turvallisuuden kokemuksen huomioivia näkökulmia. Tietoperusta avaa kiintymyssuhteen ja temperamentin, lapsen sosiaalis-emotionaalisen turvallisuuden, vertaissuhteiden sekä kasvattajan sensitiivisyyden merkitystä lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa.

2 Kehittämistyön lähtökohdat

2.1 Kehittämistyön tausta ja tarve

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on lapsen elämässä suuri ja koko perheeseen vaikuttava muutos. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, hänen sosiaalinen ympäristönsä laajenee turvallista lähipiiriä suuremmaksi ja varhaiskasvatuksesta muodostuu lapselle toinen merkittävä kasvuympäristö. (Ahonen & Roos 2024, 24.) Aloittamisvaihe voi herättää huoltajilla paljon kysymyksiä sekä monenlaisia tunteita mahdollisesti itselle uusien asioiden äärellä.

Olen itse työskennellyt pidempään päiväkodissa pienten ryhmässä ja ollut ottamassa uusia perheitä vastaan varhaiskasvatuksen arkeen. Kehittämistyön idea sai alkunsa tilanteesta, jossa huoltajat toivat tutustumiskäynnillä esiin toiveen kirjallisesta aloitusmateriaalista. Huoltajat kokivat, että päiväkodin alkaessa on paljon muistettavaa varsinkin ensimmäisen lapsen aloittaessa varhaiskasvatusta. Keskusteltuani aiheesta työyhteisössä sekä opinnäyteyden toimeksiantajan kanssa, vahvistui ajatus varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyvän oppaan tarpeellisuudesta.

Ensimmäiset merkittävät kasvatusyhteistyön rakentumisen hetket huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä ovat silloin, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa. Toimivan yhteistyön rakentumiselle on merkityksellistä, kuinka perhe otetaan vastaan ja kuinka tutustuminen lapsen varhaiskasvatusyksikköön sujuu. Varhaiskasvatuksen aloitukseen, siinä käytäviin keskusteluihin ja tutustumiseen onkin tärkeää kiinnittää huomiota. (Heinonen ym. 2016, 226.) Oppaan kautta pyritään helpottamaan ja tukemaan lasta sekä huoltajia varhaiskasvatuksen aloittamisen hetkellä lisäten tietoa varhaiskasvatuksen toimintatavoista sekä aloituksen käytänteistä. Tiedon lisääminen ja yhteen kokoaminen luo lapselle ja huoltajille mahdollisimman hyvän ja sujuvan varhaiskasvatuksen aloittamisen, joka tukee

siirtymävaiheessa lapsen turvallisuuden kokemusta sekä kasvatusyhteistyön rakentumista huoltajien ja henkilöstön välille.

Hyvän vuorovaikutussuhteen rakentumisen edellytyksenä on tasa-arvoinen, kunnioittava sekä luottamuksellinen vuorovaikutus. Sensitiivinen ja lämmin kohtaaminen edistää myönteistä ilmapiiriä niin lapsiryhmässä kuin huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Tämä tukee hyvän yhteistyön rakentumista sekä luo lapselle turvallisen oppimisympäristön. (Jännetyinen ym. 2024, 280–281.) Aloituksessa huomioitavien konkreettisten asioiden lisäksi lapsen turvallisuuden kokemus ja sensitiivisyys toimii tämän kehitettävän materiaalin taustalla kantavana teemana.

Vuodesta 2015 varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on kasvanut niin alle 3-vuotiaiden kuin 3–5-vuotiaiden ikäryhmissä 12 prosenttiyksikköä. Vuonna 2022 alle 3-vuotiaista lapsista varhaiskasvatukseen osallistui 40 prosenttia ja 3–5-vuotiaista 89 prosenttia. Vuonna 2023 vastaavat luvut olivat alle 3-vuotiaiden osalta 42 prosenttia ja 3–5-vuotialla 90 prosenttia. Kasvua on nähtävissä molemmissa ikäryhmissä, mutta erityisesti alle 3-vuotiaiden osalta. (Tilastokeskus 2024.) Toimeksiantajan kanssa keskusteluissa nousi esille myös alle 3-vuotiaiden lasten määrän kasvu, joka on nähtävillä myös toimeksiantajan päiväkodeissa. Lasten aloittaessa yhä nuorempina varhaiskasvatuksessa, tuki tämä myös entisestään tarvetta kehittää lapsen turvallisuuden kokemusta tukevia aloittamiskäytänteitä.

2.2 Toimintaympäristö ja toimijat

Tämän kehittämistyön toimeksiantajana toimii Keski-Suomessa, Laukaassa sijaitseva yksityinen varhaiskasvatuspalveluita tuottava yritys. Yksityinen palveluntuottaja vastaa siitä, että palvelukokonaisuus täyttää sille asetetut tavoitteet (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 9:43). Yrityksellä on kaksi noin sadan lapsen toimipistettä. Molemmissa yksiköissä toimii viisi ryhmää, jakautuen 1–5-vuotiaiden varhaiskasvatuksen ryhmiin sekä molemmissa taloissa toimiviin esiopetusryhmiin. Toinen päiväkotitoimii varhaiskasvatuksen tyypillisin

aukioloajoin klo 6.30–17.00 välisenä aikana. Toinen päiväkodeista tarjoaa myös aamu- ja iltahoitoa laajennetuin aukioloajoin arkisin klo 5.00–23.00 välillä. Vuorohoitoon rinnastettavaa iltahoitoa järjestetään tarpeen mukaan huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi (Varhaiskasvatuslaki 2018/540, 3:13).

Yrityksen toiminta pohjautuu Laukaan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan (2022). Kunnan varhaiskasvatuksen painopistealueita ovat vuorovaikutus ja kohtaaminen, sekä luonto ja liikuntakasvatus. Päiväkotien toiminta pohjautuu näiden lisäksi omiin painopistealueisiin, jotka ovat ilmaisua ja leikkiä, yrittäjyyttä sekä hyvän vahvistamista turvallisessa vuorovaikutussuhteessa. Päiväkotien toiminnassa korostuu sensitiivinen ja kohtaava ilmapiiri, sekä lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutussuhteen turvaaminen muun muassa pienryhmätoiminnan kautta.

Tässä kehittämistyössä toimeksiantajan edustajana toimii päiväkotien pedagoginen johtaja, joka toimii yrityksen toisessa päiväkodissa myös varhaiskasvatuksen erityisopettajana.

2.3 Kehittämistyön tavoite ja tehtävä

Kehittämistyön tavoitteena on luoda lapselle mahdollisimman hyvä, toimiva ja turvallinen varhaiskasvatuksen aloitus sekä tukea huoltajia uudessa elämänvaiheessa. Tavoitteena on myös tukea ja yhtenäistää henkilöstön työtä huoltajien kanssa käytävissä aloituskeskusteluissa ja toimivan kasvatusyhteistyön rakentamisessa.

Kehittämistehtävänä on luoda varhaiskasvatuksen aloitukseen selkeä ja helposti saatavilla oleva opas. Oppaan tarkoituksena on tukea perheitä lapsen aloittaessa päiväkodissa lisäten tietoa yleisistä sekä varhaiskasvatuksen aloituksessa huomioitavista asioista lapsen turvallisuuden tukemisen näkökulma huomioiden. Toimeksiantajalta nousi esille sähköiseen viestintään siirtyvän tiedon merkitys saavutettavuuden, sekä hyvän asiakaspalvelun näkökulmasta. Opas toteutetaan siten, että se voidaan lähettää sähköisesti asiakasperheille huoltajien saadessa tiedon lapsen varhaiskasvatuspaikasta.

3 Varhaiskasvatus ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus tarkoittaa lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatusta voidaan tarjota päiväkotitoimintana päiväkodissa, perhepäivähoitona perhepäiväkodissa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana toiminnalle soveltuvassa paikassa. Varhaiskasvatustoimintaa voi järjestää kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja. (Varhaiskasvatuslaki 2018/540, 1:1–2.)

Varhaiskasvatus nähdään Suomessa tasa-arvoisen oppimispolun ensimmäisenä askeleena, jolla on myönteisiä vaikutuksia niin yksilöihin, perheisiin kuin yhteiskuntaankin. Varhaiskasvatuksella nähdään olevan myös perheitä tukevia yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten perheiden hyvinvoinnin tukeminen, perheen ja työn yhdistämisen mahdollistaminen sekä työelämän tasa-arvon tukeminen. (Laaksonen 2022, 19, 22.)

Varhaiskasvatuslain (2018/540) perusteella Opetushallitus on laatinut valtakunnallisesti ohjaavan asiakirjan, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joka ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista ja paikallisten sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laadintaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat varhaiskasvatuslakiin (2018/540), jossa säädetään muun muassa lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä ja kehittämistä sekä edistää yhdenvertaisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. (Opetushallitus 2022, 9–10.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä oppimista ikään ja kehitykseen sopivassa

ympäristössä, jonka toiminnassa huomioidaan pedagogiikka. Tavoitteena on myös vahvistaa vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, edistää kulttuuri- ja kielitietoisuutta sekä turvata lasten yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet sekä mahdollisuudet vertaisryhmässä toimimiseen. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja tuetaan osallisuutta, sekä tarvittaessa tarjotaan tukea monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuksessa tärkeää on huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja kehityksen tukemiseksi. (Varhaiskasvatustalaki 2018/540, 1:3.)

3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa toimitaan tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa ja varhaiskasvatusta ohjaavien säädösten mukaan se kuuluu jokaisen varhaiskasvatuksen ammattilaisen työhön (Rantala & Uotinen 2018, 127). Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseen (Opetushallitus 2022, 37).

Huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välinen yhteistyö ja vuorovaikutus korostuu varhaiskasvatuksen siirtymävaiheissa, kuten varhaiskasvatuksen aloituksessa ja siirtymissä ryhmien välillä. Toimivan yhteistyön rakentumisesta vastuu on varhaiskasvatuksen henkilökunnalla, mikä edellyttää henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta yhteistyösuhteen luomisessa.

Kasvatusyhteistyötä tukee luottamus, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus, jossa aidosti kuullaan molempien näkemyksiä ja yhdessä pohditaan kasvatusyhteistyön lähtökohtia. Lapsen turvallisuuden kokemusta ja hyvää kasvua tukee molempien kasvu ympäristöjen, niin kodin kuin varhaiskasvatuksen yhteiset tavoitteet ja halu toimia lapsen parhaaksi. (Opetushallitus 2022, 37; Ahonen & Roos 2024, 245.) Huoltajat ovat lastensa asioiden asiantuntijoita sekä ensisijaisia kasvattajia. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on lapsen etu huomioiden tukea huoltajia kasvatustyössään. (Rantala & Uotinen 2018, 131.)

Lapsen varhaiskasvatuksen aikana yhteistyöllä on monenlaisia muotoja. Yleisimpänä ja tärkeimpänä ovat päivittäiset keskustelut ja niissä yhdessä jaetut havainnot huoltajien ja henkilöstön välillä. Keskusteluissa on tärkeää tuoda esille myönteisiä asioita lapsen päivästä, koskien esimerkiksi vertaissuhteita ja lapsen vahvuuksia, kuitenkin unohtamatta mahdollisten haasteiden esille tuomista. Näiden arjen hetkien lisäksi huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö korostuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa sekä lapsen tuen tarpeiden arvioinnissa ja toteutuksessa. (Opetushallitus 2022, 38.) Huoltajien osallisuutta ja verkostoitumista tukevaa sekä kasvatusyhteistyötä rakentavaa yhteistyötä ovat myös erilaiset tapahtumat, vanhempainillat, keskustelut, tiedotteet sekä myös erilaisten digitaalisten työvälineiden ja sähköisten kanavien hyödyntäminen (Ahonen & Roos 2024, 246).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun sekä kehittämiseen yhdessä lapsen ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa (Opetushallitus 2022, 38). Huoltajien osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen toimintaan ja kehittämiseen voidaan lisätä avaamalla varhaiskasvatuksen sisältöjä ja tavoitteita sekä tuomalla varhaiskasvatuksen arkea näkyvämmäksi myös huoltajille (Heinonen ym. 2016, 230). Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeää tuoda huoltajien osallisuuden merkitystä esille ja tarjota toimivia sekä mielekkäitä tapoja osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen. On kuitenkin hyvä huomioida, että kaikki huoltajat eivät koe osallisuuden mahdollisuuksia itselle luontevaksi ja henkilöstön tehtävänä olisikin pyrkiä löytämään erilaisia, ryhmän tarpeita vastaavia tapoja, jotta huoltajien osallisuus toteutuu ja tulee hiljalleen tutummaksi. (Ahonen & Roos 2024, 245.)

Toimivan vuorovaikutuksen luominen on varhaiskasvatuksen aloituksessa tärkeää lapsen turvallisuuden kokemuksen kannalta. Lapsi havainnoi aikuisten vuorovaikutusta ja omaksuu sitä myös itse, joten toimiva keskusteluyhteys luo myös lapselle turvaa uudessa tilanteessa. (Laaksonen 2022, 21.) Lapsi luo omaa käsitystään varhaiskasvatuksesta huoltajien kanssa käytyjen

keskusteluiden pohjalta. Yhdessä valmistaudutaan varhaiskasvatuksen aloitukseen, käydään läpi päivän tapahtumia sekä kavereiden kanssa yhdessä koettuja asioita. Kasvatusyhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa ja siten lapsen turvallisuuden kokemusta tukee huoltajan osallistuminen lasten kokemusten, niin ilon kuin huolien kuuntelemiseen, yhteiseen jakamiseen sekä avoimeen keskusteluun niihin liittyen. (Laaksonen 2022, 33.)

Hyvä keskusteluyhteys ja luottamus huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä mahdollistaa myös sen, että mahdolliset huolet on helpompi ottaa keskusteluun ennen niiden kasautumista (Laaksonen 2022, 21). Pikkulapsiperheet voivat kohdata erilaisia arjen tilanteita sekä elämän muutosvaiheita, jotka voivat kuormittaa perhettä ja huoltajien jaksamista (Rantala & Uotinen 2018, 130). Luottamuksen rakentumisen myötä huoltajien on mahdollisesti helpompi tuoda henkilöstön tietoon myös asioita, jotka voivat vaikuttaa lapsen hyvinvointiin sekä heijastua mahdollisesti lapsen käyttäytymiseen. Tiedostaessaan tilanteen lapsen kanssa toimiva työntekijä voi tukea lasta asianmukaisella tavalla varhaiskasvatuksessa ja siten tukea myös huoltajia kasvatustyössään. (Määttä & Rantala 2022, 250.) Yhteistyössä korostuu dialogisuuden merkitys, jossa huoltajat kokevat tulevansa aidosti kuulluksi. Mikäli tasavertainen keskustelu ei riitä tuomaan helpotusta haastavaan tilanteeseen, tulee varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olla herkkyyttä huomioida, että tarvitseeko perhe tilanteessaan asiantuntevampaa apua sekä ohjata heitä tarvittavien palveluiden piiriin. (Pihlaja 2018, 174–175.)

Varhaiskasvatuksen sosionomi osallistuu lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen, siihen liittyvien suunnitelmien laadintaan sekä arviointiin yhteistyössä moniammatillisen kasvattajatiimin kanssa. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvaan kuuluu toimia tiiviissä yhteistyössä perheiden kanssa lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi sekä luoda perheiden keskinäisen verkostoitumisen mahdollisuuksia. Työnkuvassa korostuu yhteistyön merkitys huoltajien kanssa, sekä moniammatillisessa että verkostoyhteistyössä, erityisesti silloin kun yhteistyö keskittyy lapsen elämäntilanteeseen. Varhaiskasvatuksen sosionomi tuntee perhepalveluiden

verkoston ja palvelut sekä osaa ohjata matalalla kynnyksellä perheitä myös erilaisissa tukea tarvitsevilla tilanteissa. (Karila ym. 2017, 88.)

Varhaiskasvatuksen sosionomin työssä korostuu sosiaalipedagoginen työote, joka varhaiskasvatuksessa pitää sisällään lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaavaa kasvatusta- ja hyvinvointiosaamista sekä pedagogista osaamista. Varhaiskasvatuksen sosionomi toimii työssään lasten ja perheiden kanssa tiiviissä yhteistyössä ja rinnalla kulkijana arjessa, jolloin myös lapsen hyvinvointiin ja kasvuun tarvittava tuki voidaan tunnistaa ja tarvittaessa järjestää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatuksen sosionomilla on myös hyvinvointiosaamisen myötä edellytykset tukea lapsen turvallisen kiintymyssuhteen sekä lämpimän suhteen muodostumista kohtaamalla lapsi sekä huoltajat sensitiivisesti ja arvostavasti. (Nivala & Rönkkö 2021, 134–135).

4 Lapsen turvallinen varhaiskasvatuksen aloitus

4.1 Kiintymyssuhde, lapsen temperamentti sekä sosiaalis-emotionaalinen turvallisuus

Lapsen sosiaaliset, emotionaaliset sekä kognitiiviset taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja varhaisen vuorovaikutuksen laadun tiedetään olevan merkityksellistä lapsen aivojen kehittymiselle. Näiden taitojen kehittymisen taustalla vaikuttaa lapsen kiintymyssuhde, joka muodostuu ensisijaiseksi suhteeksi vauvan ja vanhemman tai muun ensisijaisen huoltajan välille. Lapsi luo vuorovaikutuksessa käsitystä itsestään ja yleisesti ihmisistä, siitä kuinka ihmiset toimivat ja kohtelevat toisiaan. (Ahonen & Roos 2024, 25.) Turvallisen kiintymyssuhteen rakentuminen onkin lapsen varhaisvuosien tärkein kehitystehtävä. Varhainen hoiva, lapsen ja huoltajan välinen suhde sekä huoltajan herkkyys lapsen tarpeille luo pohjan lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. (Kronqvist 2017, 25.)

Kiintymyssuhdeteoria perustuu brittiläisen psykiatrin John Bowlbyn (1907–1990) ajatuksiin ja tutkimuksiin. Kiintymyssuhteen taustalla pidetään ajatusta, että lapsella on synnynnäinen kyky tavoitella niin kehollisesti kuin psyykkisesti vanhempansa tai hoivaajansa huomiota ja vastetta tarpeilleen. Vastavuoroisesti vanhemmalla ajatellaan olevan kyky vastata lapsen tarpeisiin.

Kiintymyssuhteella on kaksi merkittävää tehtävää, ensinnäkin se on välttämätöntä elossa pysymisen kannalta ja toiseksi sen on merkittävää lapsen psyykkiselle kehitykselle. Kiintymyssuhde kuvastaa lapsen säätelyjärjestelmää, joka aktivoituu lapsen sisäisen tai ulkoisen uhan seurauksena, ja lapsi kokee olonsa sen mukaan joko turvalliseksi tai turvattomaksi. Uhkaa kokiessaan lapsi hakee turvaa hänelle tärkeiltä ihmisiltä ja hänen kiintymyssuhteensa muodostuu siten, kuinka hänen tarpeisiinsa vastataan. (Kauppi & Takalo 2014, 17–18.)

Lapsi luo ensisijaisen kiintymyssuhteen häntä hoitavaan aikuiseen, yleisimmin vanhempaansa. Myöhemmässä vaiheessa lapsen kasvaessa lapsi luo kiintymyssuhteita myös muihin hänelle läheisiin ihmisiin, kuten

varhaiskasvatuksen aikuisiin. Kiintymyssuhteen rakentumista tukee lapsen aloitteisiin vastaaminen selkeästi ja johdonmukaisesti. Tämä luo lapselle tunteen luotettavasta ja turvallisesta aikuisesta. (Ahonen & Roos 2024, 25.) Kiintymyssuhde tarkoittaa tunnesidettä, joka muodostuu lapsen ja häntä hoitavan turvallisimpana koetun aikuisen välille, johon hän turvautuu erityisesti kokiessaan olonsa turvattomaksi (Rusanen 2011, 27).

Kiintymyssuhde voi siis kehittyä joko turvalliseksi tai turvattomaksi. Turvaton kiintymyssuhde voidaan jakaa laadultaan välttelevään, ristiriitaisen sekä jäsentymättömään kiintymysmalliin. (Rusanen 2011, 57, 62–63.) Turvallinen kiintymys syntyy, kun lapsi voi elää ennakoitavassa maailmassa, jossa lapsen tarpeet ja tunteet huomioidaan ja niihin vastataan oikea-aikaisesti. Lapsi rohkaistuu tutkimaan maailmaa ja oppimaan uusia asioita, kun hän voi luottaa, että hoivaaja on tarvittaessa saatavilla. Lapsen turvallisen kiintymyssuhteen muodostumisen merkittävänä tekijänä pidetään hoivaajan sensitiivisyyttä eli kykyä reagoida lapsen tarpeisiin nopeasti ja asianmukaisesti. (Kauppi & Takalo 2014, 18–19.)

Turvallisessa kiintymyksessä aikuinen kykenee toimimaan lapsen tunteiden kanssasäätelijänä ja rauhoittamaan kaoottiselta tuntuvan tunteen ja hädän, joka tuo lapselle turvallisuuden tunteen tilanteessa. Turvallinen kiintymys ei suojaa ikävältä tuntuilta tilanteilta, mutta se auttaa lasta tunnistamaan ja käsittelemään tunteitaan ja toimintaansa sekä kasvattaa kykyä sopeutua stressaaviin tilanteisiin. Turvallisella kiintymyksellä on yhteys myös lapsen leikkitaitojen kehittymiseen niin yksin kuin ryhmässä. Näitä taitoja tukevat kyky asettua toisen asemaan sekä sosiaalinen joustavuus vertaisryhmässä toimiessaan. Turvallisesti kiintynyt lapsi ilmaisee niin myönteisiä kuin kielteisiä tunteitaan avoimesti. Lapsi voi esimerkiksi reagoida aamuisin voimakkaasti huoltajista eroamiseen, mutta rauhoittuu turvallisen aikuisen hoivassa melko nopeasti. (Kanninen ja Sigfrids 2012, 32.)

Välttelevästi kiintynyt lapsi oppii, että hoivaaja ei kykene ottamaan kaikkia hänen tunteitaan, esimerkiksi kiukkua, vastaan ja oppii kätkemään ne, jottei tarpeillaan ohjaa hoivaajaa pois luotaan. Tämä saattaa näyttäytyä lapsen liian

reippaana toimintana, jossa lapsi unohtaa omat tarpeensa ja tunteensa. (Sinkkonen 2018, 46.) Välttelevästi kiintyneet lapset pitävät etäisyyttä aikuisiin joko fyysisesti tai emotionaalisesti ja heidän tunneilmaisunsa on estynyttä (Rusanen 2011, 66). Kun lapsi ei saa aikuiselta tunnesäätelynsä tukea, lapselle ei tule kokemusta siitä, kuinka omia tunnetiloja säädellään ja tasapainoa ylläpidetään, vaan hän pyrkii kaikin keinoin tukahduttamaan tunteensa. Lapsi kokee, että hänen tulee olla pärjäävä, jotta hän on hyväksytty. (Kanninen & Sigfrids 2012, 33.)

Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa hoivaaja on tunnereaktioissaan intensiivinen, mutta epäjohdonmukainen. Toisinaan lapsen tarpeisiin vastataan oikea-aikaisesti, mutta toisinaan hoivaaja on lapsen tavoittamattomissa. Lapsi ei saa tarpeilleen ja tunteilleen vastetta, jolloin hän näyttää tunteitaan voimakkaasti, pakottaen näin hoivaajan reagoimaan hänen tarpeisiinsa ja olemaan lähellään. Tämä voi kuitenkin johtaa siihen, että vuorovaikutus voi olla kuohahtelevaa ja negatiivista ilmapiiriä ylläpitävää. (Sinkkonen 2018, 46.) Ristiriitaisesti kiintyneen lapsen kiintymyssysteemi on koko ajan virittynyt, jolloin lapsen on haastavaa kiinnittyä leikkiin ja ympäristön tutkimiseen (Kanninen & Sigfrids 2012, 34).

Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa lapsella ei ole selkeää mallia siitä, kuinka tulisi toimia ja hän voi olla käytökseltään pelokas ja hätääntynyt. Lasta tai hänen tarpeitaan ei ole huomioitu, joten lapsi kokee jääneensä yksin. Hoivaava aikuinen on lapsen tavoittamattomissa tai suhtautuu lapseen vihamielisesti. Lapsen käsitys itsestään, toisista ja ympäristöstä voi muodostua hyvin negatiiviseksi. (Trogen 2024, 41.)

Kiintymyssuhde rakentuu vuorovaikutuksessa lapsen synnynnäisen temperamentin päälle. Kiintymyssuhde joko voimistaa tai vaimentaa lapsen temperamentin ominaisuuksia. Temperamentin laatu ei kuitenkaan ole suhteessa siihen muodostuuko suhteesta turvallinen vai turvaton, vaan tähän vaikuttaa lasta hoitavan aikuisen toiminta suhteessa lapseen. (Trogen 2024, 39.)

Temperamentilla tarkoitetaan lapsen synnynnäistä ominaisuutta reagoida niin ulkoisiin ärsykkeisiin kuin omiin sisäisiin tunnetiloihin ja kokemuksiin (Kanninen & Sigfrids 2012, 35). Temperamentit jaetaan karkeasti kolmeen eri ryhmään helppoon, hitaasti lämpenevään ja haastavaan. Näihin sisältyy yhdeksän temperamenttipiirrettä, joita ovat aktiivisuus, rytmisyys, lähestyminen tai vetäytyminen uusissa tilanteissa, sopeutuminen, reaktioherkkyys, reaktioiden voimakkuus, mielialan laatu, häirittevyys ja tarkkaavaisuuden kesto sekä sinnikkyys. (Trogen 2024, 36.)

Helpon temperamentin ominaisuuksia ovat sosiaalisuus, positiivisuus, innostuneisuus uusista asioista, korkea ärsytyskynnys ja vähemmän intensiivinen tunteiden ilmaisu, sinnikkyys, tarkkaavaisuus ja ennakoitavissa oleminen. Hitaasti lämpenevän temperamentin ominaisuuksia ovat harkitsevaisuus uusissa tilanteissa sekä muutoksiin sopeutuminen vähitellen, keskittyminen on kohtalaista, ei ole kovin ärsykeherkkä ja omaa tasaiset tunnereaktiot. Haastava temperamentti on ominaisuuksiltaan vetäytynyt, varautunut ja epäileväinen uusissa tilanteissa sekä sopeutuminen kaipaavista toistoista. Haastavalla temperamentilla on nopeat ja voimakkaat tunnereaktiot sekä vaikeuksia keskittyä. (Trogen 2024, 36–37.)

Vaikka temperamentti on synnynnäinen ominaisuus, muokkautuvat lapsen aivot ja niiden kautta temperamenttikin erityisesti ensimmäisen kolmen vuoden aikana. Temperamentti ei selitä lapsen käyttäytymistä, vaan toimintamallit rakentuvat vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Lapsen synnynnäinen temperamentti on tärkeä tiedostaa, jotta toimintatapojen kautta lasta voidaan tukea tarvittavalla tavalla. Temperamentti vaikuttaa muun muassa lapsen vuorovaikutussuhteiden muodostumisessa sekä itsesäätelytaitojen kehittämisessä. Toiset lapset kaipaavat enemmän ennakoitavuutta, kuvastruktuuria, selkeitä rutiineja ja toimintaa pienryhmittäin, jotta stressiä tuottavia kokemuksia voidaan vähentää ja turvallisuuden tunnetta lisätä. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa onkin vanhempien kanssa hyvä keskustella myös lapsen yksilöllisten ominaisuuksien ja temperamentin vaikutuksesta

lapsen sopeutumiseen ja yksilöllisiin tarpeisiin. (Kanninen & Sigfrids 2012, 41–42.)

Lapselle ero vanhemmasta on aina pieni kriisi ja mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä vaikeammalta ero vanhemmasta tuntuu. Aivan pieni, alle 1,5-vuotias lapsi ei kykene vielä kannattelemaan mielikuvaa vanhemmastaan koko päivän kestävässä erossaoloaika, ja tämä koettelee lapsen turvallisuuden tunnetta. (Ahonen & Roos 2024, 35; Kanninen & Sigfrids 2012, 68.) Lapsi ei unohda vanhempaansa, mutta vanhemman kuva ei pysy enää lapsen mielessä voimaannuttavana ja turvaa antavana tekijänä. Lapsi tarvitsee myös suhteissaan varhaiskasvatuksen aikuisten kanssa pysyvyyttä, yksilöllisyyttä ja kiintymystä, joka tuo lapselle turvaa, tukee tunteiden käsittelyssä sekä auttaa ylläpitämään mielikuvaa huoltajista erossaoloajan, tukien näin lapsen ensisijaista kiintymyssuhdetta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 68.)

4.2 Varhaiskasvatuksen aloitus

Lapsen siirtyminen kodin ulkopuolelle vieraiden ihmisten hoitoon on lapselle ja koko perheelle suuri muutos. Lapsen siirtymävaiheessa keskeisiä asioita ovat varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien välinen yhteistyö, kasvatusyhteistyön perusteiden luominen sekä yhteistyön avulla lapsen turvallisesta siirtymästä sekä kiintymyssuhteista huolehtiminen. (Karikoski & Tiilikka 2017, 80–81.) Aloitusvaiheeseen panostaminen tukee lapsen turvallisen ja sujuvan siirtymän lisäksi hyvän kasvatusyhteistyön rakentumista huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välille (Markström & Simonsson 2017, 182). Varhaiskasvatuksen aloituksessa huoltajien luottamuksen rakentumista tukee kasvattajan sensitiivisyys vastata lapsen tarpeisiin sekä herkkyyteen havaita, millaista vuorovaikutusta, läheisyyttä ja tukea lapsi tarvitsee. Myös huoltajan sensitiivinen kohtaaminen sekä positiivinen, avoin ja rehellinen vuorovaikutus tukee hyvän kasvatusyhteistyön rakentumista. (Rutanen & Laaksonen 2020.)

Aloituskäytäntöjä voidaan yksiköittäin toteuttaa eri tavalla. Ensimmäinen tapaaminen lapsen ja huoltajien kanssa voi olla joko varhaiskasvatuspaikassa

tai varhaiskasvattajan vierailu lapsen kotona. Lapsen turvallisuutta ensikohtaamisessa voi tukea tutustuminen itselle tutussa ympäristössä. Myös huoltajat voivat kokea omassa kodissa tutustumisen luonnollisempaan, tai vastaavasti vieraan ihmisen kotiin tuleminen voi tuntua hyvinkin epämukavalta. Tästä syystä onkin tärkeää kartoittaa ja kunnioittaa perheiden toiveita ja ajatuksia ensimmäisen tapaamisen suhteen. (Ahonen & Roos 2024, 38.)

Lapsen varhaiskasvatuksen aloittamista ja siirtymistä kotiympäristöstä varhaiskasvatukseen tukee suunniteltu aloitus, niin sanottu pehmeä siirtyminen. Tutustumisjakson pituus ja rakenne tulee suunnitella jokaisen perheen kanssa yksilöllisesti. Käytänteisiin vaikuttaa muun muassa perheen tilanne, lapsen kehitystaso, ikä ja synnyttänyt temperamenttitekijät. On yksilöllistä, kuinka pitkän ajan lapsi tarvitsee sopeutuakseen uuteen ympäristöön ja aikuisiin. (Ahonen & Roos 2024, 36; Kanninen & Sigfrids 2012, 68.) Suunnitellulla, riittävän pitkällä tutustumisjaksolla tuetaan pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloittamista sekä luodaan hyvää vuorovaikutussuhdetta lapsen ja kasvattajan välille, mikä lisää lapsen turvallisuuden kokemusta (Karikoski & Tiilikka 2017, 93).

Huoltajien ollessa aktiivisesti mukana varhaiskasvatuksen tutustumisvaiheessa, saavat kasvattajat arvokasta tietoa lapsen tarpeista sekä huoltajan ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. Myös vanhemmat pääsevät osallistumaan ja näkemään lapsensa varhaiskasvatuksen todellista arkea saaden tietoa päiväkodin rutiineista ja varhaiskasvatuksen toiminnassa huomioitavista asioista. (Markström & Simonsson 2017, 184.) Onnistunut aloitusvaihe luo huoltajille konkreettisen mahdollisuuden osallistua oman lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen, mikä mahdollistaa myös huoltajien osallisuuden toteutumisen. (Karikoski & Tiilikka 2017, 83.)

Huoltajien on myös hyvä saada tietoa miten uusi tilanne, erossaolo ja hoitopäivien pituus voi vaikuttaa lapseen ja hänen käyttäytymiseensä. Näin huoltajien on helpompi valmistautua uuteen arkeen ja sen aloituksen tuomiin mahdollisiin muutoksiin. (Kanninen & Sigfrids 2012, 141.) Lapsen jäädessä varhaiskasvatukseen ensimmäisiä kertoja itsekseen, erotilanteessa lasta tukee

rauhalliset, mutta selkeät ja reippaat jäähyväiset, jossa aikuinen osoittaa itse luottamusta varhaiskasvatusta kohtaan. Lapsi aistii vanhemman tunnetta ja peilaa myös omaa kokemustaan sen perusteella, kokien tilanteessa olonsa joko turvalliseksi tai turvattomaksi. (Kanninen & Sigfrids 2012, 148.) Lapsen sopeutumista varhaiskasvatukseen tukee lapselle tärkeät esineet ja niiden tuomat mielikuvat. Turvaa voivat tuoda esimerkiksi lelut tai valokuvat perheestä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 129–130.) Lapsen turvallisuuden kokemusta lisää varhaiskasvatuksen ympäristössä tuttujen aikuisten läsnäolo, yksilöllisten tarpeiden huomiointi, selkeä päivärytmi sekä sujuvat rutiinit, jotka ovat lapsen ennakoitavissa arjen tultua tutuksi (Ranta 2021, 96).

Lapset aloittavat varhaiskasvatuksessa eri ikäisinä ja tulevat päiväkotiin erilaisissa kehitysvaiheissa. Kaikenikäiset lapset kaipaavat vuorovaikutusta, jossa heidät kohdataan lempeästi ja sensitiivisesti. Pienempien lasten kanssa toimiessa korostuu hoiva ja huolenpito sekä turvan kokemuksen luominen. Kun lapsi kasvaa, myös kavereiden ja vertaissuhteiden merkitys kasvaa, jolloin aikuisen tehtävä on tukea lasten keskinäisten vuorovaikutussuhteiden rakentumista. (Salminen 2022, 176; Ahonen & Roos 2024, 24.)

4.3 Aikuisen sensitiivisyys sekä vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatuksessa

Sensitiivisyydellä varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan kasvattajan kykyä havaita ja ymmärtää lapsen tarpeita, tunteita ja käytöstä. Aikuisen aito, kiinnostunut hymy, lempeä katse ja kosketus luo lapselle turvaa sekä tunteen, että hän on tullut huomioiduksi yksilöllisesti osana yhteisöään. Pieni lapsi aistii herkästi aikuisen sanallisia sekä erityisesti sanattomia viestejä, perustaen oman luottamuksensa ja rauhoittumisen sen varaan. Lapsi tarvitsee omille tunteilleen peilin, jonka kautta hakee omalle kokemukselleen ja tunteelleen vahvistusta. On siis merkityksellistä, millä tavoin aikuinen kohtaa lapsen ja vastaa hänen tunteeseensa. Sensitiivisesti lapsen kohtaava aikuinen antaa myös lapselle tilaa tutustua rauhassa. Jo pieni lapsi osaa osoittaa eleillään ja toiminnallaan oman tahtonsa ja aikuisen tulee antaa sopivasti tilaa lapsen omille aloitteille. (Salo 2012, 92–93, 95.)

Sensitiivisesti toimiva aikuinen ilmaisee olemuksellaan ja toiminnallaan lapselle, että hän on lasta varten ja tarvittaessa lapsen saatavilla. Tämä tukee lapsen ja aikuisen, sekä myös lasten välille syntyvää vastavuoroista vuorovaikutusta. Lämmin vuorovaikutustapa luo ryhmään myönteistä ilmapiiriä, jossa lapsi saa olla täysin oma itsensä. Lapsen oman itsesäätelyn ollessa vasta kehityksessä, tarvitsee lapsi tunteilleen sensitiivisen aikuisen, joka osaa tulkita lapsen tunnetta ja auttaa tunteiden ymmärtämisessä sekä käsittelyssä. Lämpimän vuorovaikutuksen omaava aikuinen näkee haastaviltakin näyttäytyvät tilanteet, kuten lasten ristiriitatilanteet, pedagogisesti opettavaisina hetkinä, jolloin lapsen sosiaalis-emotionaalisia taitoja voidaan tukea niin ryhmän tasolla kuin yksilöllisesti. (Syrjämäki & Ahonen 2022, 202–203.)

Varhaiskasvatus on usein ensimmäinen kodin ulkopuolinen yhteisö, jossa lapset harjoittelevat yhdessä toimimista luoden sosiaalisia suhteita toisten kanssa sekä tapoja itse toimia yhteisön jäsenenä. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa aikuisten tehtävä on tukea lasta pääsemään osaksi lapsiryhmää. (Vuorisalo & Eerola-Pennanen 2022, 253.) Varhaiskasvatuksen sosionomi yhteistyössä tiimin kanssa työskentelee varhaiskasvatuksessa sosiaalipedagogisen työtteen mukaisesti, jossa huomioidaan lapsen kokonaisvaltainen kehitys ja kasvu niin yksilönä, yhteisössä kuin yhteiskunnan jäsenenä. Sosiaalipedagogisen työtteen lähtökohtana on tukea jokaisen lapsen persoonallista yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä vahvistaa osallisuuden kautta lapsen toimijuutta. (Nivala & Ryyänen 2019, 337.)

Lapsen vertaissuhteet ovat merkittäviä lapsen kehityksen kannalta. Niissä toimiessaan lapsi tarvitsee erilaisia vuorovaikutustaitoja, kuin aikuisten kanssa toimiessaan. Vertaissuhteissa lapsi rakentaa käsitystä itsestään ja taidoistaan toimia toisten kanssa, jotka taas vaikuttavat lapsen itsesäätely-, tunne- sekä leikkitaitojen kehittymiseen. Vertaissuhteissa harjoitellaan rakentamaan myönteisiä vastavuoroisia vuorovaikutussuhteita, jotka vahvistavat lapsen minäkuvaa ja auttavat lasta suhtautumaan positiivisesti vertaisryhmässä toimimiseen. Vertaisryhmissä harjoitellaan asettumaan toisen asemaan, lohdutetaan, puolustetaan omia näkökulmia sekä tehdään kompromisseja.

Näitä taitoja lapsi harjoittelee yhdessä kavereiden kanssa varhaiskasvatuksen tärkeimmässä toiminnassa, leikissä. Leikki on lapsen vertaissuhteissa keskiössä tarjoten lapselle mielekkään toiminta- ja kokemusympäristön, jossa lapsi pääsee osallistumaan ja oppimaan uutta toisilta sekä yhdessä toisten kanssa. (Laaksonen 2022, 58–59, 77.)

Varhaiskasvatuksessa toimivien aikuisten tulee aktiivisesti kehittää leikkiä pedagogisesti sekä osallistua lasten leikkiin (Opetushallitus 2022, 36). Turvallinen ja leikkiin kannustava ilmapiiri, jossa myös aikuiset rohkenevat heittäytyä lapsen ehdoilla leikkiin, tukee lapsen hyvää kehitystä sekä vertaissuhteissa toimimista. Leikkiin osallistuessaan kasvattaja saa arvokasta tietoa lasten keskinäisistä suhteista sekä leikki- ja vuorovaikutustaidoista. Tämä antaa mahdollisuuden tukea lasten oppimista sekä vertaissuhteissa toimimista niin yksilöllisesti kuin yhteisön jäsenenä. (Lehtinen ja Koivula 2022, 184, 186–187.) Lapset usein nauttivat aikuisen leikkiin osallistumisesta, aikuisen tuoden leikkiin turvallisuutta sekä pidempikestoisuutta. Aikuisen mukanaolo antaa myös keinon tukea leikkitaidoissaan enemmän tukea tarvitsevia lapsia osallistumaan. (Lehtinen & Koivula 2022, 194.)

Varhaiskasvatuksen yhteisöllisyyteen kuuluu ilo, leikki, ystävyys ja yhdessä tekeminen, huomioiden yhteiset säännöt ja rajat. Toisaalta näyttäytyy myös kamppailut omasta tilasta ja eriarvoisuuden kokemukset. (Koivula & Eerola-Pennanen 2022, 264.) Varhaiskasvatuksen aikuisilla on merkittävä rooli luoda toimintatapojen kautta ryhmään tasa-arvoinen ja turvallinen sekä osallisuutta tukeva ympäristö, jossa eriarvoisuuteen puututaan järjestelmällisesti. Hyvien kaveritaitojen esille nostaminen sekä kiusaamisen ja syrjinnän kitkemiseen rakentavien toimintamallien kehittäminen luo ryhmään kaikille turvallista ilmapiiriä. Ilmapiiriä, jossa lapsi uskaltaa tuoda myös epäkohdat aikuisten tietoon. Varhaiskasvatuksen aikuisten tehtävä on huolehtia, että jokainen lapsi voi kokea sosiaalista ja emotionaalista turvallisuutta, jossa hän tulee kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään. (Vuorisalo & Eerola-Pennanen 2022, 253–255.)

5 Kehittämistyön toteutus

5.1 Kehittämistyön prosessi ja kehittämismenetelmät

Kehittämistoiminta voidaan ajatella muutostyön prosessina, joka sisältää kehittämistarpeiden selvittämisen, sekä niitä koskevien tavoitteiden asettamisen ja suunnitelman siitä, kuinka tavoitteisiin päästään. Suunnitelmavaihetta seuraa toteutusvaihe, jossa samalla arvioidaan prosessin etenemistä sekä tuotettavaa tuotosta. Lopuksi kehittämistyön tulos tai tuotos julkistetaan. Prosessin loppuvaiheessa arvioidaan, kuinka muutostyön prosessissa on onnistuttu. Opinnäytetyönä tehtävä kehittäminen on usein konkreettinen kokonaisuus, joka päätetään tuloksen tai tuotoksen arvioinnin ja julkistamisen jälkeen, mutta työelämän kehittämistöissä arvioinnista voi tarvittaessa alkaa taas uusi muutostyön prosessi. (Ojasalo ym. 2014, 22–23.)

Kehittämistyön tavoitteisiin päästääkseen tarvitaan erilaisia menetelmiä tarvittavan tiedon ja näkökulmien saamiseksi. Menetelmiä valitessa on tärkeää pohtia, että mitä tietoa tarvitaan ja mihin tarkoitukseen sitä tullaan käyttämään. Usein onkin suositeltavaa käyttää rinnakkain erilaisia menetelmiä, jotka täydentävät toisiaan ja luovat varmuutta päätöksentekoon kehittämistyön edetessä. (Ojasalo ym. 2014, 40.) Aikaisemman tiedon hyödyntäminen toimii yhtenä keskeisenä menetelmänä tässä kehittämistyössä. Näistä rakentuivat kehittämistyön tietoperusta sekä ohjaavat tiedot lopulliseen tuotokseen. Kehittämistyön perustana toimivat myös organisaatiossa aiemmin kirjatut dokumentit. (Ojasalo ym. 2014, 24–25.)

Kehittämistyön lähtökohtana on ammattialan käytännöistä kumpuava kehittämistyön tarve ja kohde, joten usein myös ratkaisujen vaatima tieto löytyy alan käytännöistä, ammattilaisilta sekä asiakkailta. Toimintaa ohjaa usein henkilökohtainen tieto, joka on tärkeää alan ja sen toimintojen kehittymisen vuoksi. Henkilökohtaisen tiedon saaminen osaksi kehittämistyötä tarvitaan menetelmällisiä keinoja, kuten haastatteluja, kyselyjä tai esimerkiksi yhteisöllisiä tiedonkeruun menetelmiä. (Kostamo ym. 2022, 21.) Kehittämistyöni

tiedonhankinnassa kaipasin jo tiedossa olevien aikaisempien tietojen ja dokumenttien lisäksi niin varhaiskasvatuksen henkilöstön kuin huoltajien näkemyksiä oppaaseen koottavista tiedoista sekä niiden tarpeellisuudesta. Kehittämistyön tiedonkeräyksen menetelmiksi valikoituivat haastattelut asiakasperheille, sekä työyhteisölle suunnatut ideariihityöskentely ja dialoginen keskustelu. Dialogisen keskustelun tarkoituksena on erilaiset näkökulmat huomioiden pyrkiä löytämään yhteistä ymmärrystä aiheesta. (Salonen ym. 2017, 55, 61.) Dialoginen keskustelu on toiminut läpi kehittämistyön kokoavana menetelmänä muun muassa toimeksiantajan ja työyhteisössä käytyjen keskusteluiden myötä.

Työyhteisön ammattitaidon ja asiantuntijuuden tuomaa tietoa kartoitin molempien päiväkotien yhteisessä pedagogisessa palaverissa, hyödyntäen menetelmänä ideariihityöskentelyä. Ideariihityöskentelyssä joukko ihmisiä ideoi ja tuo omia näkökulmia ennalta sovitun teeman mukaisesti (Ojasalo ym. 2014, 44). Ennen kokoontumista lähetin jokaiseen ryhmään sähköpostiviestillä tietoa kehittämistyön aiheesta, sekä toiveen tuoda tiimistä nousseita asioita yhteiseen keskusteluun, jotta kaikkien kasvattajien olisi mahdollisuus tuoda ajatuksiaan esille. Ideariihityöskentelyyn osallistui kasvattaja jokaisesta ryhmästä, yhteensä 11 henkilöä. Ideariihityöskentelyyn olin koonnut toimeksiantajan edustajan sekä työyhteisössä käytyjen dialogisten keskustelujen ja aiempien materiaalien kautta kerättyä tietoa, joita oppaaseen olisi mahdollisesti tarpeen sisällyttää ja esittelin nämä osallistujille. Näiden tietojen perusteella lähdimme ideoimaan oppaan sisältöä edelleen, sekä arvioimme tietojen tarpeellisuutta. Kirjasin itselle muistiinpanot toteutuneesta ideariihityöskentelystä ja sieltä nousseista ajatuksista. Ideariihityöskentelystä nousi aiheisiin lisäyksiä sekä tarkennuksia muun muassa varustelistauksiin, lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyviin käytänteisiin, sekä avattaviin termeihin koskien varhaiskasvatusta. Näitä avaan tiedonhankinnan tuloksissa myöhemmin tässä raportissa.

Huoltajilla on arvokasta tietoa koskien kehittämistyöni aihetta, lapsen aloittamista varhaiskasvatuksessa ja siinä arkea tukevaa tiedontarvetta. Tätä tietoa kartoitin haastattelemalla huoltajia. Toteutin haastattelut

yksilöhaastatteluina, haastatellen neljää huoltajaa laajemmin ennalta valmistellun kysymysrunгон mukaisesti sekä muutamia huoltajia pikahaastatteluin lasten hakutilanteissa. Ennakkoon sovitut haastattelut olivat kestoltaan reilusta puolesta tunnista tuntiin. Haastatteluissa käytin puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua. Teemahaastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa käydään ennalta sovittuja teemoja läpi. Teemat suunnitellaan etukäteen huolellisesti, mutta haastattelurungosta voidaan myös tarvittaessa poiketa uusien näkökulmien tullessa esille. (Ojasalo ym. 2014, 41.)

Haastattelu on hyvä aineistonhankinnan menetelmä, mutta siinä on myös omat haasteensa. Kysymykset voivat tulla haastateltavalle yllättäen ja joitakin asioita voi jäädä kertomatta sen vuoksi, ettei tilanteessa muista tai tahdo tuoda tiettyjä asioita esille (Hakala 2024, 117). Pysin siihen, että haastateltavien olisi mahdollisimman helppo valmistautua haastatteluun etukäteen, jotta aineistosta saataisiin mahdollisimman kattava. Annoin haastateltaville ennen sovittua haastattelua tiedoksi saatekirjeen (liite 1) sekä haastattelukysymykset (liite 2). Kerroin haastateltaville vielä tarkemmin opinnäytetyön aiheesta, tulevan tuotoksen toteutuksesta, heidän oikeuksistaan koskien osallistumista sekä kysymyksistä. Haastattelukysymykset kokosin ennakkoon suunniteltujen teemojen pohjalta. Keskustelin haastattelukysymyksistä toimeksiantajan edustajan sekä ohjaavan opettajan kanssa, jotta kaikki oleellinen kehittämistyön tavoitteiden mukaisesti tulisi huomioitua ja kysymykset olisivat helposti ymmärrettävissä. Haastattelut antoivat kattavasti tietoa kehittämistyön tueksi.

Haastatteluiden jälkeen muutin äänitetyn aineiston tekstimuotoon osittain litteroimalla, jotta aineiston analysointi ja teemojen erittely oli mahdollista. Aineiston litterointi voidaan tehdä koko kerätystä aineistosta tai osittain, esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti (Kostamo ym. 2022, 59). Aiheen konkreettisuuden ja teemahaastattelun luonteen vuoksi koin, että äänitetyn aineiston osittainen litteroiminen oli tavoitteiden kannalta riittävä.

Kokosin litteroidun sekä kirjallisen aineiston yhteen tiedostoon, jotta kykenin teemoittelemaan aineiston. Teemoittelu on laadullisen analyysin toimenpide,

jonka mukaan aineistosta pyritään löytämään keskeisiä aihepiirejä eli teemoja, jotka toistuvat aineistossa useamman kerran (Hakala 2024, 102.)

Tiedonhankinnan kautta teemoissa tuli esille näkemys oppaan tarpeellisuudesta sekä viisi pääteemaa, joita avaan seuraavaksi tiedonhankinnan tuloksissa.

5.2 Tiedonhankinnan tulokset

Tiedonhankinta toi niin huoltajien kuin henkilöstön vastauksissa esille erityisesti sen, että opas koettiin tarpeelliseksi. Huoltajat kokivat käytännölliseksi sen, että tiedot ovat kirjattuna ja niihin voi tarpeen tullen palata. Tutustumiskäynti voi olla jännittävä ja tunteikas, jolloin tiedon sisäistäminen voi olla haastavaa. Huoltajat kokivat oppaan palvelevan parhaiten siinä vaiheessa, kun tieto varhaiskasvatuspaikasta saadaan. Tällöin olisi vielä aikaa huolehtia tarpeellisista asioista, pohtia mahdollisia lisäkysymyksiä aloituskeskusteluun, sekä hankkia tarvittavia varusteita usein myös huoltajan muuttuvan arjen keskellä. Huoltajien vastauksissa oli nähtävissä tiedontarpeen vaihtelevuus sen mukaan oliko huoltaja ollut ensimmäistä kertaa aloittamassa lapsensa kanssa varhaiskasvatusta vai oliko perheessä jo aiemmin käyty näitä asioita läpi. Haastatteluista nousi myös erilaisia näkökulmia, mikäli huoltajalla itsellään oli ammatillista kokemusta varhaiskasvatuksesta. Henkilöstö toi esille, että varhaiskasvatuksen aloitusta tukevalle oppaalle on tarve, koska päiväkodeilla ei ole ollut käytettävissä omaa materiaalia aloitukseen liittyen. Oppaan koettiin myös yhtenäistävän päiväkotien aloituskäytänteitä ja tukevan perheitä varhaiskasvatuksen alkaessa.

Huoltajien teemahaastatteluista sekä henkilöstön ideariihityöskentelyn ja työyhteisössä käydyn täydentävän dialogisen keskustelun kautta nousi esille viisi pääteemaa, jotka ovat tummennettuina seuraavassa. Teemojen jälkeen avaan tiedonhankinnan kautta saatuja huoltajien ja henkilöstön vastauksia eriteltyinä.

Mitä vaatteita ja varusteita päiväkotiin tarvitaan ja siihen liittyvä konkreettinen ohjeistus oli kaikkien huoltajien vastauksissa selkeästi esillä. Aineistosta tuli

esille yksityiskohtaisempaa tiedontarvetta siitä minkä verran varavaatteita tarvitaan sekä millaiset ulko- ja sadevaatteet ovat käytännöllisimmät päiväkodin arjen kannalta ja millaisiin ulkoilusäihin tulisi varautua, esimerkiksi pakkaskelien suhteen. Pienten lasten huoltajat pohtivat sitä millaiset vaipat lapselle tulisi tuoda päiväkotiin. Huoltajat toivoivat selkeää varustelistausta, jota voisi käydä myös lapsen kanssa yhdessä läpi valmistautuessa päiväkodin aloitukseen.

Ideariihityöskentelyssä henkilöstä koki tarpeelliseksi koota selkeän ohjeistuksen siitä minkä verran, millaisia ja minkä kokoisia vaatteita päiväkotiin on hyvä varata. Säänmukaisten varusteiden ohjeistus sekä ulkovaatteiden, erityisesti sadevarusteiden huolto ja kaikkien varusteiden nimikointi koettiin tärkeäksi. Ohjeistukseen olisi hyvä sisällyttää myös muut päiväkodissa tarvittavat varusteet.

Aloituskäytänteiden avaaminen koettiin tarpeelliseksi niin huoltajien kuin henkilöstön vastauksissa ja sen koettiin vastaavan erityisesti ensimmäistä kertaa varhaiskasvatusta aloittavan perheen tarpeisiin. Huoltajat toivat haastatteluissa esille, että aloituskäytänteiden konkreettinen avaaminen tuo varmuutta ja luottamusta hoidon aloitukseen sekä avaa perheille myös sen mitä ohjeistuksia ja odotuksia päiväkodilla on aloitukseen liittyen. Huoltajat kokivat tarvetta ohjeistukselle sen suhteen, miten ja millaisilla päivillä päiväkotiin tutustuminen olisi hyvä toteuttaa päiväkodin sekä lapsen sopeutumisen kannalta. Huoltajat toivat esille, että aloituskäytännöt, esimerkiksi kotikäynnin mahdollisuus ei ollut kaikilla tiedossa.

Henkilöstö nosti esille tarpeen avata ja yhtenäistää aloituskäytänteitä. Koettiin tarpeelliseksi tuoda esille muun muassa sitä miten päiväkotiin jääminen lapsen sopeutumisen kannalta olisi hyvä toteuttaa. Henkilöstö nosti esille lapsen ja huoltajan tukemisen merkityksen aloituksessa, esimerkiksi huoltajille lapsen päivän sujumisen tiedottaminen kuvien ja viestien välityksellä ensimmäisinä päivinä. Huoltajien luottamuksen merkitys varhaiskasvatuksen aloituksessa ja sen heijastuminen lapsen turvallisuuden kokemukseen koettiin merkitykselliseksi tuoda esille.

Lapsen reaktiot varhaiskasvatuksen aloituksessa koettiin tarpeelliseksi tuoda esille. Huoltajat kokivat tietojen lapsen mahdollisista reaktioista (väsymys, kiukku, läheisyyden kaipuu, nukkumisen haasteet) auttavan ymmärtämään lasta sekä auttavan huoltajia tukemaan lasta uudessa tilanteessa. Huoltajat toivat tarpeen tuoda esille myös sen, että aloitus ei välttämättä tuo lapsen käytökseen suuria muutoksia. Koettiin myös helpottavan arkea, kun näistä on tiivistetysti tietoa saatavilla, eikä sitä tarvitse itse lähteä etsimään.

Henkilöstöstä nousi esille lapsen kohtaamisen ja yhteisen ajan tärkeyden sanoittaminen päiväkotipäivän jälkeen. Keskusteluissa tuli esille jokaisen lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet sekä niiden huomiointi varhaiskasvatuksen aloituksessa ja sopeutumisessa. Koettiin tarpeelliseksi tuoda huoltajille esille, että joskus myös sujuvan alun jälkeen päiväkotiin jääminen voikin yhtäkkiä olla hetkellisesti haastavampaa.

Arjen käytännön asiat tulivat esille myös aineistossa yhtenä teemana.

Huoltajat kokivat tärkeänä hoitoaikojen ja poissaolojen ilmoittamiseen liittyvät käytänteet, sekä päiväjärjestyksen avaamisen. Kotona voidaan alkaa valmistautua päiväkodin rytmiin, mikä tukee myös lapsen sopeutumista uuteen arkeen. Esille nousi myös haastatteluiden myötä tiedontarve ryhmän aikuisista, yhteydenpitokanavista sekä erityisesti arjessa huomioitavista asioista, joita huoltajat eivät välttämättä itse tiedosta.

Henkilöstöstä nousi tarve tuoda esille hoitoaikojen ja niiden muutosten ilmoittamisen tärkeys, ryhmän rakenne ja aikuiset, sekä muun muassa erityisruokavalioiden, lääkehoidon ja päivystysaikojen järjestelyt. Päiväkodin yleinen aikataulu muun muassa ruokailujen osalta koettiin tarpeelliseksi sisällyttää oppaaseen, jotta huoltajat tiedostavat esimerkiksi hoitoaikoja varatessaan päiväkodin toiminnan aikataulun.

Varhaiskasvatuksen käsitteistä huoltajien haastatteluissa nousi esille tarve selventää erityisesti varhaiskasvatussuunnitelman käsitettä. Henkilöstön ideariihityöskentelyssä esille nousevia käsitteitä olivat varhaiskasvatus, leikki, kokopäiväpedagogiikka, osallisuus sekä pienryhmätoiminta.

Kehittämistoiminta mahdollistaa arjen tiedon sanallistamisen, mutta myös muodostaa uutta tietoa toiminnan kehittämiseksi. Toimintaympäristössä kootuista tiedoista ja kokemuksista kerätään yhteistä tietoa, joka vähitellen muodostuu ratkaisuiksi ja siitä edelleen työelämäntarpeita vastaavaksi tuotokseksi. (Kostamo ym. 2022, 22.) Kehittämistyön menetelmien kautta kerätty aineisto antoi arvokasta tietoa niin huoltajien, kuin kasvatushenkilöstön tarpeista koskien koottavaa opasta. Aineistosta nousseet teemat on hyödynnetty tämän kehittämistyön tuotoksena rakentuneen oppaan sisällössä, mitä avaan myöhemmin tässä raportissa.

5.3 Kehittämistyön eteneminen

Kehittämistyön prosessi alkoi kesällä 2024, jolloin idea lähti rakentumaan arjen tilanteesta, kun itse työskentelin päiväkodissa ja otin uutta perhettä vastaan päiväkotiin. Huoltajat toivat esille toiveen kirjallisesta varustelistauksesta ja aloituksessa huomioitavista asioista. Lähdin ideoimaan, kuinka tähän tarpeeseen voitaisiin vastata ja mitä tietoja aloituksessa olisi hyvä tuoda esille. Esittelin ideani aiheesta päiväkotien johtajalle, joka myös koki oppaan tarpeelliseksi ja lähti toimeksiantajaksi tähän kehittämistyönä toteutettavaan opinnäytetyöhön.

Lineaarisesti etenevä kehittämistoiminta etenee eheänä kokonaisuutena loogisesti vaihe kerrallaan. Tämä edellyttää, että toteutukseen liittyvät epävarmuustekijät ovat olleet ennakoitavissa ja toiminnan lähtökohdat ovat selkeät sekä tarkkaan rajatut. Käytännön kehittämistyö ei kuitenkaan usein etene näin selkeästi vaiheittain, vaan kehittämistoiminta voi edetä syklisesti eri vaiheiden vaikuttaessa toisiinsa muodostaen arvioinnin perusteella uusia toiminnan tai tuotoksen toteutuksen kehiä. Syklisesti etenevässä eli spiraalimallin mukaisessa toiminnassa keskiössä on arviointi, reflektiivisyys sekä vuorovaikutus. (Salonen ym. 2017, 52.)

Salonen (2013, 16) tuo esille edellä olevien mallien lisäksi konstruktivistisen mallin, joka sisältää molempien mallien ominaisuuksia. Kehittämistyöni voi

ajatella edenneen konstruktivistisen mallin mukaisesti, jossa korostuu yhteisöllinen ja osallistuva näkökulma, sekä sosiaalipedagoginen työote. Ajattelen, että kehittämistoiminta prosessina on edennyt lineaarisesti, mutta tuotoksen kehittäminen, sisällöllisen rakenteen muodostuminen ja kehittämisympäristössä toteutetut kehittämismenetelmät on edellyttänyt spiraalimallin mukaista inhimillisten tekijöiden huomioon ottamista, pysähtymistä, arviointia sekä vuorovaikutteista keskustelua. (Salonen 2013, 16.)

Arviointia on edellyttänyt muun muassa se mitä olemassa olevista materiaaleista on tarpeen säilyttää entisellään ja mitä olisi tarpeen yhdistää tähän oppaaseen. Tätä keskustelua on käyty läpi kehittämistyön ja se on luonut lopulliselle oppaalle sisällöllisen rakenteensa. Myös kehittämismenetelmien toteuttamista on arvioitu ja suuntaa muutettu tarvittaessa, jotta kehittämistyön luotettavuus on toteutunut. Tämä tuli esille muun muassa siinä, että olin suunnitellut pitäväni ideariihityöskentelyn henkilöstölle jo joulukuussa 2024, mutta tutkimusluvan hakeminen siirsi aikataulua suunniteltua myöhäisemmäksi. Seuraavaksi avaan toteutuneen kehittämistyön (kuvio 1) aikataulua.

KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN		
AIKATAULU	KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI	TOTEUTUS, MENETELMÄT JA TOIMIJAT
6–7/2024	Kehittämistarpeen tunnistaminen ja ideointivaihe	-Arjen työstä esille noussut kehittämistarve. -Kehittämistyön aiheen alustava ideointi sekä materiaalien kokoaminen.
8/2024	Ideointivaihe	-Puhelimitse yhteydenotto toimeksiantajaan, kehittämistyön idean esittelemineen. Alustava sopimus toimeksiannosta. -Aihetta koskevaan tietoon ja tehtyihin kehittämistöihin/ tutkimuksiin tutustuminen. Tietoperustan rakentamisen aloittaminen.
8/2024	Ideointivaihe, suunnitteluvaihe	-Tapaaminen toimeksiantajan edustajan kanssa: aiheen rajaaminen sekä koottavan materiaalin rakenteen ja työskentelyn alustava suunnitteleminen.
9–12/2024	Suunnitteluvaihe	-Teoriatietoon perehtymistä ja tietoperustan kokoaminen. -Kehittämistyön suunnitelman laatiminen ja tarvittavien kehittämismenetelmien tarkentaminen → tapaaminen toimeksiantajan edustajan kanssa 11/2024. -Suunnitelman esittelemineen ja hyväksyminen 11/2024 lopussa. -Toimeksiantosopimuksen tekemineen, tutkimusluvan hakemineen 12/2024.
12/2024	Toteutusvaihe	-Ideariihityöskentelyn suunnittelu sekä huoltajien haastattelukysymysten laatimineen → saatekirjeen teko huoltajille. -Toimeksiantajan edustajan ja ohjaavan opettajan kanssa keskustelu kysymyksistä. -Olemassa olevan tiedon kokoaminen tulevaan materiaaliin.
1–2/2025	Toteutusvaihe	-Ideariihityöskentely työyhteisössä 1/2025. -Huoltajien haastattelut. -Oppaan tekemineen aloittaminen Canva-suunnitteluohjelmalla.
2–3/2025	Toteutusvaihe/ arviointivaihe	-Kerätyn aineiston teemoittelu ja oppaan sisällön tarkentumineen. -Oppaan ensimmäisen version tekemineen. Toimeksiantajan edustajan kanssa keskustelua ja arviointia tarvittavista muutoksista, sekä visuaalisen ilmeen selkiytyminen. -Henkilöstön arviointia oppaasta. -Oppaan muokkaus, esittely toimeksiantajalle ja hyväksyminen.
4–5/2025	Päätös	-Kehittämistyön tuotoksen sekä raportin viimeistely -Valmiin materiaalin esittely työyhteisössä ja sähköisen oppaan jakamineen toimeksiantajan käyttöön. -Kehittämistyön raportin julkaisu.
8/2024–4/2025	Arviointivaihe	-Dialogista keskustelua toimeksiantajan, ja -edustajan sekä organisaation henkilöstön kanssa läpi kehittämistyön prosessin. -Toimeksiantajan edustajan sekä henkilöstön arviointia oppaasta. -Toimeksiantajan arviointi oppaasta ja oppaan hyväksyminen → viimeistely oppaan visuaaliseen ilmeeseen 4/2025.

Kuvio 1. Kehittämistyön etenemineen.

Kehittämistyön aiheen sopimisen jälkeen sovimme toimeksiantajan edustajan kanssa tapaamisen elokuulle 2024, jolloin vielä tarkensimme aihetta. Samoihin aikoihin lähdin kokoamaan tarvittavaa tietoperustaa ja aloitin kehittämistyön

suunnitelman tekemisen. Aihetta koskeviin aiempiin kehittämistöihin ja tutkimuksiin tutustumisen sekä teorian tiedon kautta vahvistui oppaan näkökulmaksi lapsen sekä koko perheen turvallisuuden kokemuksen turvaaminen, sensitiivisen kohtaamisen merkityksellisyys sekä kasvatusyhteistyön rakentuminen sujuvan varhaiskasvatuksen aloituksen myötä. Tietoperustan rakentaminen on aikaa vievä, mutta ehdottoman tärkeä ja tarpeellinen kehittämistyön vaihe, sen luoden tavoitteiden mukaista ammatillista tietoa aiheesta sekä toimintaympäristöstä, jossa kehittämistyötä tehdään (Kostamo ym. 2021, 81).

Marraskuussa 2024 tapasimme toimeksiantajan edustajan kanssa, jolloin kävimme läpi kokoamaani tietoperustaa sekä ideointia kehittämistyön etenemisestä. Toimeksiantajan edustaja antoi positiivista palautetta oppaan perustana toimivalle tietoperustalle ja sen lapsen turvallisuutta korostavalla näkökulmalle. Kehittämistyön suunnitelma valmistui sekä hyväksyttiin ohjaavan opettajan sekä toimeksiantajan toimesta marraskuussa 2024. Toimeksiantaja ei edellyttänyt tutkimuslupaa kehittämistyölle, mutta otin vielä yhteyttä kunnan varhaiskasvatuksen johtajaan varmistaakseni kunnan linjauksen. Hain tarvittavan tutkimusluvan Laukaan kunnalta, joka myönnettiin joulukuussa 2024 ja pääsin etenemään prosessin toteutusvaiheeseen.

Olin alustavasti suunnitellut toteuttavani ideariihityöskentelyn henkilöstölle joulukuussa, mutta koska varmuutta tutkimusluvan saamisen aikataulusta ei ollut, siirsimme työskentelyn toteutettavaksi tammikuussa 2025. Näin minulle jäi aikaa joulukuussa koota aikaisempia materiaaleja ja suunnitella huoltajille suunnatun teemahaastattelun kysymykset sekä henkilöstössä toteutettavan ideariihityöskentelyn toteutus. Näiden valmistuttua pyysin toimeksiantajan edustajan ja ohjaavan opettajan mielipiteen valmistelemastani rungosta, jotta tarvittavat asiat tiedonhankinnassa tulisivat huomioituiksi.

Tammikuussa 2025 toteutin ideariihityöskentelyn molempien talojen yhteisessä pedagogisessa palaverissa, johon osallistui yhteensä 11 kasvattajaa. Tammikuussa sovin myös haastattelut huoltajien kanssa ja toteutin neljä pidempää teemahaastattelurungon mukaista yksilöhaastattelua, sekä sain

tarvittavaa tietoa huoltajilta pikahaastattelujen kautta lasten hakutilanteissa. Helmikuussa 2025 olin saanut kerättyä tarvittavan aineiston, kokosin materiaalit yhteen ja teemoittelin kerätyn aineiston.

Helmikuussa 2025 tein ensimmäisen version oppaasta, jossa aikaisemmat tiedot sekä tiedonhankinnan tuomat tiedot olivat koottuna. Kävimme sisällöllisen rakenteen toimeksiantajan edustajan kanssa läpi ja aiheet koettiin tarpeelliseksi sisällyttää oppaaseen. Toimeksiantajan edustajan kanssa yhteisen arvioinnin myötä opas kaipasi vielä elävöittämistä värien ja kuvien avulla, joten keskityin seuraavaksi oppaan visuaalisen ilmeen luomiseen. Maaliskuussa 2025 esittelin muokatun oppaan ja teimme vielä muutamia korjauksia tekstin viimeistelyyn. Toimeksiantajan edustaja antoi positiivista palautetta muokatun oppaan visuaalisesta ilmeestä sen luoden lämpimän, päiväkotien näköisen ilmeen. Huhtikuussa 2025 toimitin oppaan toimeksiantajalle arviointiin ja hän hyväksyi sen. Toimeksiantaja toivoi vielä, että yrityksen logo lisätään oppaan yhteystietosivulle. Valmiin oppaan esittelin henkilöstölle päiväkotien pedagogisessa palaverissa huhtikuun 2025 lopussa. Palaute oppaasta oli positiivista ja oppaan koettiin vastaavan tarpeeseen. Kehittämistyö on näin edennyt prosessin päätösvaiheeseen, jonka myötä toimitan valmiin oppaan toimeksiantajan käyttöön.

5.4 Kehittämistyön tuotos

Kehittämistyön tuotoksena syntyi toimeksiantajan päiväkoteihin Tervetuloa päiväkotiin (päiväkodin nimi poistettu raportista) -opas. Oppaat ovat sisällöltään lähes samanlaiset, mutta yhteystiedot sekä päiväjärjestys pitävät sisällään erilaisia tietoja, toisen päiväkodin tarjotessa varhaiskasvatusta laajennetuilla aukioloajoilla. Yhteystietosivu, josta löytyy ryhmien nimet, puhelinnumerot, sähköpostiosoitteet sekä peda.net-ohjeistus on jätetty julkaistavasta oppaasta pois.

Kehittämistyön tavoitteena oli luoda vanhemmille selkeä, kattava ja helposti saatavilla oleva opas, joka tukee perhettä lapsen aloittaessa

varhaiskasvatuksessa sekä tukea henkilöstöä kasvatusyhteistyön rakentamisessa. Opas on koottu kehittämistyön menetelmien kautta hankitun aineiston sekä aiempien tietojen perusteella. Opas avaa huoltajille yleisesti varhaiskasvatusta, sen käsitteitä ja toimintatapoja. Opas antaa huoltajille tietoa päiväkodin alkaessa tiedostettavista asioista kuten tarvittavista varusteista, päiväjärjestyksestä, hoitoaikojen ilmoittamisesta, ruokailuista, lääkehoidosta ja loma-aikojen käytänteistä. Vaatetuksen lämpömittarin liittämiseen osaksi opasta on pyydetty alkuperäisen tekijän lupa. Oppaaseen on liitetty käyttöä helpottamaan linkkejä, joista pääsee suoraan hoitoaikojen ilmoittamiseen, ruokalistaan, paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä päiväkodin Peda.net-sivuille. Linkit on jätetty raportissa julkaistavasta oppaasta pois. Opas avaa käytännön asioiden lisäksi lapsen turvallisuuden kokemuksen huomioivia aloituskäytänteitä, huoltajien osallisuutta sekä lapsen mahdollisia reaktioita varhaiskasvatuksen alkaessa.

Oppaan visuaalinen ilme on tehty Canva-suunnitteluohjelmalla. Oppaan pohjana on käytetty tekijän Leonora ” Soft Pink Illustration Self Development Tips Flyer” suunnittelumallia. Valmiissa suunnittelupohjassa oli sopiva värimaailma ja asettelu, jota muokkasin tarpeita vastaavaksi. Tekstiä on havainnollistettu Canva-suunnitteluohjelmasta löytyvien kuvien avulla, jotta se on myös lapsille kutsuvan näköinen ja luo oppaaseen päiväkodin toimintaa sekä ilmettä. Opas on luotu siten, että se on käytettävissä ja jaettavissa perheille ensisijaisesti sähköisenä, mutta myös A5-kokoisena tulostettava oppaana.

6 Kehittämistyön arviointi

6.1 Tuotoksen arviointi

Kehittämistyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä työelämän toimijoiden kanssa, joten jo prosessin aikainen, sekä loppuraportointi on erityisen tärkeää.

Kehittämistyön lopuksi, mutta myös jo prosessin aikana, arvioidaan kehittämisprosessia sekä tuotettuja tuloksia ja tuotoksia. Myös eettiset kysymykset ja niiden pohtiminen on tärkeää kehittämistyön eri vaiheissa.

(Ojasalo ym. 2014, 25–26.) Kehittämistyöni tavoitteena oli luoda varhaiskasvatukseen huoltajille opas, joka tukee lapsen sujuvaa ja turvallista varhaiskasvatuksen aloittamista.

Kehittämistyön tietoperustassa nostin esille tietoja varhaiskasvatuksesta ja sen aloituksessa huomioitavista asioista sekä huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä osana sujuvan kasvatusyhteistyön rakentumista ja lapsen turvallisuuden kokemusta. Toimeksiantajan edustaja antoi positiivista palautetta tietoperustan sensitiivisyyttä ja turvallisuutta korostavalle näkökulmalle, joka toimii myös oppaan taustalla kantavana teemana. Opas avaa varhaiskasvatuksen keskeisten toimintatapojen ja aloitukseen liittyvien käytännön ohjeistusten lisäksi myös uuden kasvu-/oppimisympäristön vaikutuksia lapsen sopeutumiseen. Koen, että kehittämistyön tietoperusta vastaa oppaan sisällölliseen rakenteeseen ja tuo esille myös sosiaalipedagogista, ja siten myös varhaiskasvatuksen sosionomin ammatillista osaamista lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukena, sekä yhteistyön rakentajana.

Kokosin oppaaseen tulevat tiedot ensin yhdeksi materiaaliksi, jonka jälkeen lähdin kokoamaan visuaalista ja rakenteellista ulkoasua. Visuaalinen ilme muokkautui opasta tehdessä pariinkin otteeseen, kunnes sain siitä mielestäni päiväkodin tarpeita vastaavan. Tietojen rakenteellinen kokoaminen oli osin haastavaa, jotta oppaan tiedot tulisivat esitettyä kattavasti, mutta myös riittävän tiiviisti, että ne olisivat helppo niin huoltajien kuin henkilöstön lukea. Sain

kuitenkin toteutettua oppaan suunnitelmani mukaisesti siten, että sivuja voidaan käyttää tarvittaessa myös yksittäisinä.

Pyysin oppaasta palautetta toimeksiantajan edustajalta, toimeksiantajalta sekä päiväkotien henkilöstöltä. Oppaasta annettiin positiivista palautetta sen lempeästä kirjoitusasusta sekä kauniista, värikkästä ja selkeästä ulkoasusta, joka koettiin helpoksi käyttää. Oppaan koettiin avaavan huoltajille hyvin varhaiskasvatuksen toimintaa sekä antavan vastauksia yleisesti heränneisiin kysymyksiin. Otsikoidut laatikot selkeyttävät ja auttavat tarvittavan tiedon löytämisessä. Toimeksiantajan kanssa pohdittiin oppaassa käytettävien värien käytännöllisyyttä tulostuksessa. Värit päätettiin kuitenkin säilyttää, koska ne tuovat oppaalle päiväkotien mukaisen ulkoasun. Opas tulee pääosin sähköiseen käyttöön, mikä myös tuki värien säilyttämistä oppaassa. Oppaasta on melko helppo muokata tarvittaessa tulostukseen sopiva versio, mikäli tälle tulee myöhemmin tarvetta.

Esittelin valmiin oppaan päiväkotien yhteisessä pedagogisessa palaverissa huhtikuun 2025 lopussa. Henkilöstö koki, että juuri tällaiselle oppaalle on ollut tarve ja tämä tukee jatkossa niin perheiden varhaiskasvatuksen aloitusta kuin henkilöstön työskentelyä. Kehittämistyön prosessin päätteeksi opas toimitetaan toimeksiantajalle ja siitä edelleen henkilöstön käyttöön. Käytettävyyttä ja hyödyllisyyttä voidaan arvioida tarkemmin käyttäjäkokemuksen myötä, kun opasta päästään hyödyntämään arjen työssä. Palautteen mukaisesti opasta voidaan muokata edelleen tarpeita vastaavaksi. Opasta olisi mahdollista hyödyntää myös muissa kuin toimeksiantajan päiväkodeissa, koska se avaa yleisesti varhaiskasvatusta ja sen toimintatapoja sekä aloituksessa huomioitavia asioita, jotka eivät ole sidottu tiettyyn yksikköön.

6.2 Toteutuksen arviointi

Kehittämistyön prosessi on ollut opettavainen kokemus, joka on edellyttänyt tarkkaa oman työn johtamista sekä pitkäjänteistä työskentelyä. Tutkimus- ja kehittämistyön ollessa itselle uutta, on asioihin perehtyminen vienyt paljon

aikaa, mutta ollut myös erittäin tärkeää, jotta olen voinut toimia muun muassa hyvien tieteellisten käytänteiden mukaisesti.

Kaikkien tutkimusta tai työelämälähtöistä kehittämistyötä tekevien tulee noudattaa toiminnassaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä, joita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuunkanto (Vilkkä 2021, 41; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11). Kehittämistyötä tehdessäni olen pyrkinyt toimimaan suunnitelmallisesti ja vastuullisesti läpi prosessin aina kehittämistyön suunnitelman tekemisestä loppuraportointiin saakka. Kehittämistyön suunnitelman valmistuttua solmin toimeksiantosopimuksen sekä hain tarvittavaa tutkimuslupaa, johon sisällytin myös tietosuojaselosteen ennen aineiston keräämisen aloittamista. Raportoinnissa olen huomionut rehellisyyden ja avoimuuden sekä huolehtinut muun muassa lähdemerkintöjen huolellisesta kirjaamisesta. (Vilkkä 2021, 45–47; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 13.)

Raportointia tehdessä olen toiminut lähdekriittisesti, käyttäen työssäni mahdollisimman tuoreita ja laadukkaita lähteitä, sekä arvioiden vanhempien lähteiden käytettävyyttä, koska joistakin asioista tuoreita lähteitä oli haastavaa löytää. Käydessäni läpi kehittämistyöhöni liittyvää teoretietoa samojen henkilöiden asiantuntijuus koskien aihetta nousi toistuvasti esille, joka muun muassa lisäsi tiedon luotettavuutta. (Vilkkä 2021b, 120). Tietoperusta toimi tärkeänä pohjana kehittämistyötä suunnitellessa sekä sen edetessä. Huomasin, että aihe tuntui vievän mennessään ja tietoperustan rajaaminen oli osin haastavaa. Kehittämistyön päätteeksi voin kuitenkin todeta, että näiden pohjatietojen mukaan ottaminen asian ymmärtämiseksi oli tarpeellista. Varhaiskasvatuksen aloituksen ollessa käytänteineen melko konkreettinen, sisältää se kuitenkin niin lapsen, huoltajien kuin varhaiskasvatuksen henkilöstön näkökulmasta monia huomioitavia asioita, jotta lapsen sujuvaa ja turvallista siirtymää varhaiskasvatukseen voidaan tukea.

Hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä periaatteita ovat tutkittavien henkilöiden ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Kehittämistyössäni tämä tarkoitti sitä, että toin tiedoksi osallistuvien oikeudet, muun muassa

osallistumisen vapaaehtoisuuden ja yksityisyyden, kehittämistyön aiheen, aineiston keräämisen tarkoituksen sekä aineiston tietoturvallisen säilyttämisen. Aineisto ei ole ollut ulkopuolisten saatavilla, niissä ei ole kirjattuna tunnistetietoja sekä aineisto hävitetään asianmukaisesti prosessin valmistuttua. Haastatteluun osallistuville kerroin nämä ennen haastatteluun osallistumista, sekä saatekirjeessä (liite 1). Saatekirjeessä pyysin myös kirjallisen luvan kerättyjen tietojen käyttämiseen osana kehittämistyötä. Henkilöstölle kerroin suullisesti heidän oikeuksistaan kehittämistyön prosessin aikana. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–9.) Vaikka toimeksiantaja ei pyytänyt tietojensa poistamista raportista, olen kuitenkin tietyiltä osin anonymisoinut tietoja julkaistavassa oppaassa ja raportissa suojatakseni kehittämistyöhön osallistuneiden yksityisyyttä (Vilka 2021b, 122).

Hyvä tieteellinen käytäntö koskee kehittämistyössä käytettävien menetelmien ja tiedonhankinnan sekä tulosten esittämisen johdonmukaista hallintaa (Vilka 2021, 42). Menetelminä aiemman tiedon kokoaminen antoi tälle kehittämistyölle pohjan, joka täydentyi työyhteisössä toteutettujen dialogisten keskustelujen ja ideariihityöskentelyn, sekä huoltajien haastatteluiden tuottamasta aineistosta.

Toteutin ideariihityöskentelyn päiväkotien yhteisessä pedagogisessa palaverissa, jossa esittelin kehittämistyöni aiheen ja jo koottua materiaalia opasta varten. Ennen kokoontumista laitoin ryhmiin sähköpostilla tiedon kehittämistyön aiheesta sekä toiveen tuoda ajatuksia yhteiseen työskentelyyn. Koottu materiaali herätti keskustelua ja ideariihityöskentelystä nousi esille hyviä tarkennuksia koottuihin aiheisiin sekä erityisesti näkemys oppaan tarpeellisuudesta. Jälkikäteen arvioiden olisin ottanut työskentelyyn enemmän avoimia kysymyksiä, jotta erilaiset näkökulmat olisivat tulleet vielä näkyvämmiin esille. Kehittämistyötä ja tiedonhankintaa tuki kuitenkin se, että kykenin kartoittamaan ja tarkentamaan ideariihityöskentelystä nousseita tietoja dialogisten keskustelujen kautta myös myöhemmin.

Haastattelut tutussa ympäristössä ja tutuista aiheista voivat osoittautua haastavaksi, jotta vuorovaikutteisessa tilanteessa kykenee pitäytymään kehittämistyön ulkopuolisessa roolissa (Hakala 2024, 117). Pyrin huomioimaan

tämän haastatteluja tehdessäni ja toimin siten, etten johdattelisi keskustelua, vaan saisin aiheista huoltajien aidon mielipiteen ja näkemyksen.

Teemahaastattelu oli muodoltaan oikea, se antoi rungon keskustelulle, mutta keskusteluissa kykenin tarkentamaan kysymyksiä aidosti huoltajien näkemysten mukaisesti. Pohdin ennakkoon haastatteluiden riittävyttä, mutta koin, että neljä kattavaa haastattelua sekä pikahaastattelut antoivat hyvin tietoa, jotta kehittämistyön tuotoksella voitiin vastata niin lapsen kuin huoltajien tarpeisiin. Huoltajat saivat haastattelukysymykset (liite 2) ennakkoon tutustuttavaksi, minkä uskon auttaneen kattavien vastausten saamisessa.

Kehittämistyötä toteuttaessa olen pysynyt suunnittelemassani aikataulussa ja se on osoittautunut realistiseksi, jolloin myös tarvittavia muutoksia työn edetessä on ollut mahdollista tehdä. Tämä on kuitenkin edellyttänyt tarkkaa oman työskentelyn johtamista, jotta opinnäytetyön toteutus työn ja muiden opintojen ohella on ollut mahdollista.

Tietoperustan ja käytettyjen menetelmällisten keinojen kautta onnistuin tuottamaan toimeksiantajalle uutta tietoa tuotetun oppaan myötä, joten sen mukaisesti, sekä oppaasta saadun positiivisen palautteen myötä voin ajatella kehittämistyön olleen onnistunut (Vilka 2021, 42). Tämä on ollut itselle opettavainen ja antoisa prosessi, joka tukee varmasti myös myöhemmin työelämässä tehtäviä kehittämistöitä.

6.3 Ammatillinen kehittyminen

Opinnäytetyönä tehtävää kehittämistyötä ja yleensäkin kehittämistyötä suunnitellessa on jo tärkeää miettiä, miten tavoiteltava tuotos ja siihen liittyvä prosessi tukee niin työelämän tarpeita kuin oman asiantuntijuuden kehittymistä (Vilka 2021b, 34.) Koen, että kehittämistyön prosessi linkittyy tiiviisti tulevaan varhaiskasvatuksen sosionomin ammattiin, jossa korostuu muun muassa perheiden kanssa tehtävä yhteistyö sekä lapsen ja perheen osallisuuden tukeminen. Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetensseista tämän kehittämistyön sisällössä korostui erityisesti eettinen osaaminen sekä

asiakastyön osaaminen (SOAMK 2023). Lapsen turvallisuuden kokemus, sensitiivisyys, yhdenvertaisuus sekä huoltajien luottamus varhaiskasvatusta kohtaan on itselle merkityksellistä ja koin tärkeäksi, että juuri tähän pääsin perehtymään enemmän opinnäytetyöni aiheen myötä. Yhteistyössä henkilöstön ja huoltajien kanssa pääsimme luomaan kehittämistyön tuotoksena käytännön työvälineen, joka tukee henkilöstön työtä, mutta ennen kaikkea lasten ja perheiden varhaiskasvatuspolun aloittamista.

Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetensseihin kuuluu myös tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, jossa koen ammatillisesti kehittyneeni opinnäytetyötä tehdessäni. Kehittämisosaamiseen kuuluu varhaiskasvatuksen ja sen toimintakulttuurin kehittäminen, sekä yleisten laatutekijöiden tiedostaminen, niiden arviointi ja kehittäminen. (SOAMK 2023.) Päiväkodeilla ei ole ollut käytössä aloitukseen liitävää materiaalia, joten oppaan myötä voidaan yhtenäistää päiväkotien käytänteitä ja siten perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Varhaiskasvatuksessa rakennetuilla käytännöillä ja arjen kohtaamisilla on merkittävä rooli siinä, millaiseksi lapsen ja huoltajien kokemus varhaiskasvatuksesta muodostuu niin varhaiskasvatuksen aloituksessa kuin myös myöhemmin arjessa (Siljamo 2024, 60). Ajattelenkin, että varhaiskasvatuksen aloitukseen panostaminen on erittäin tärkeää, koska se luo kantavaa perustaa lapsen turvallisuuden kokemukselle sekä luottamuksen ja hyvän kasvatusyhteistyön rakentumiselle huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksen sosionomina ajattelen, että alusta lähtien luotu hyvä yhteistyösuhde kannattelee yhteistyötä myös silloin, jos perheiden arjessa ilmenee haasteita.

Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetensseissa esille nousee myös kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen (SOAMK 2023). Tämä herätti eettistäkin pohdintaa tämän kehittämistyön aikana, että millä tavoin kaikki perheet voidaan huomioida yhdenvertaisesti. Kehittämistyön aikana nousi jo ajatus englanninkielisestä käännöksestä, jotta oppaalla voitaisiin vastata mahdollisimman kattavasti perheiden tarpeisiin. Tämän voisi ajatella olevan yksi jatkokehittämisidea tälle kehittämistyölle ja tuotetulle oppaalle. Jokaisen

perheen yksilöllinen ja aito kohtaaminen tuo varmasti myös myöhemmin erilaisia näkökulmia, joiden kautta opasta voidaan edelleen kehittää moninaisia tarpeita vastaavaksi.

Kehittämistyön kautta sain arvokasta osaamista kehittämistyön prosessin toteutuksesta, sekä oman toiminnan organisoinnista ja aikataulutuksesta. Koen, että yhteistyö- ja vuorovaikutusosaaminen kehittyi menetelmällisten keinojen kautta. Tietoperustaan perehtyminen ja sen mukanaan tuoman tiedon soveltaminen on edelleen lisännyt ja tuonut varmuutta omaan työskentelyyn tulevana varhaiskasvatuksen sosionomina. Yhteistyössä huoltajien kanssa voimme tukea varhaiskasvatuksessa työmme keskiössä olevaa lasta, lapsen etua ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kehittämistyön aikana kirkastui edelleen se, että pelkästään opas ei voi taata hyvää varhaiskasvatuksen aloitusta, vaan keskiössä on varhaiskasvatuksen henkilöstön toiminta, jotta lapsen turvallinen ja sujuva siirtyminen varhaiskasvatukseen voidaan turvata. Näitä asioita olenkin nostanut esille kehittämistyön tietoperustassa ja koen, että vuorovaikutus, aito kohtaaminen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön sensitiivisyys toimii tiedollisen oppaan kanssa merkittävässä roolissa, jotta perheitä voidaan tukea uudessa arjessa parhaalla mahdollisella tavalla.

Lähteet

Ahonen, L. & Roos, P. 2024. Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hakala, J. 2024. Laadullisen tutkimuksen ABC. Menetelmäopas opinnäytteen tekijälle. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Heinonen, H.; Iivonen, E.; Korhonen, M.; Lahtinen, N.; Muuronen, K.; Semi, K. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jännetyinen, J.; Sintonen, S. & Korhonen, R. 2024. Lämmön merkitys varhaiskasvatuksessa: Kysymyksiä ja ehdotuksia opettajankoulutukselle. *Journal of Early Childhood Education Research*, 13(2), 273–285. Viitattu 15.3.2025. <https://journal.fi/jecer/article/view/144687/93532>

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku -haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 78–94.

Karila, K.; Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030: Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 30. Helsinki. Viitattu 11.11.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>

Kauppi, A. & Takalo, A. 2014. Mentalisaation psykoanalyttiset juuret. Teoksessa Viinikka A. (toim.) *Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa*. Tampere: Hämeen kirjapaino Oy, 8–23.

Koivula, M. & Eerola-Pennanen, P. 2022. Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys. Teoksessa Koivula, M.; Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. 3., korjattu ja laajennettu painos. Tampere: Vastapaino Oy, 257–272.

Kostamo, P.; Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House Oy.

Kronqvist, E-L. 2017. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 10–28.

Laaksonen, V. 2022. Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lehtinen, E. & Koivula, M. 2022. Leikki yhdistää lapsia ja aikuisia. Teoksessa Koivula, M.; Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 3., korjattu ja laajennettu painos. Tampere: Vastapaino Oy, 181–195.

Markström, A-M. & Simonsson, M. 2017. Introduction to preschool: strategies for managing the gap between home and preschool, *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 3(2), 179–188, Viitattu 8.3.2025.
<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/20020317.2017.1337464?needAccess=true>

Määttä, P. & Rantala, A. 2022. Tavallisen erityinen lapsi. Kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen yhdessä. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.

Nivala, E. & Rönkkö, S. 2021. Varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntijuus ja sosiaalipedagoginen osaaminen. Teoksessa Fonzén, E.; Koivula, M.; Korhonen, R. & Ukkonen-Mikkola, T. (toim.) Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry., 127–146.

Ojasalo, K.; Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 27.10.2024.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf.

Pihlaja, P. 2018. Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 141–181.

Ranta, S. 2021. Kasvun juuret. Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia? Jyväskylä: PS-kustannus.

Rantala, A. & Uotinen, S. 2018. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–139.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Rutanen, N. & Laaksonen, K. 2020. Äitien luottamuksen rakentuminen kasvattajiin varhaiskasvatuksen aloituksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9(2), 349–372. Viitattu 1.11.2024. <https://journal.fi/jecer/article/view/114137/67336?acceptCookies=1>

Salminen, J. 2022. Kasvattaja lasten kehityksen ja oppimisen tukijana. Teoksessa Koivula, M.; Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 3., korjattu ja laajennettu painos. Tampere: Vastapaino Oy, 167–180.

Salo, S. 2012. Emotionaalisen saatavillaolon lisääminen päivähoitossa. Teoksessa Kanninen, K. & Sigfrids, A. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus, 91–102.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön -opas opiskelijoille, opettajille ja TKI- henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.12.2024. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisenmenetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.11.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-216-649-4>

Siljamo, S. 2024. Varhaiskasvatus vaikuttaa elämääsi eilen, tänään ja huomenna. Teoksessa Koskinen, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen sosionomi -

moninainen osaaaja nyt ja tulevaisuudessa. Laurea AMK, 57–61. Viitattu 1.4.2025. <https://www.theseus.fi/handle/10024/868067>

Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

SOAMK 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit. Viitattu 3.4.2025. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/12/Varhaiskasvatuksen-sosionomikompetenssit-2023.pdf>

Syrjämäki, M. & Ahonen, L. 2022. Sensitiivinen vuorovaikutus pedagogisen toiminnan perustana. Teoksessa Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 200–216.

Tilastokeskus 2024. Varhaiskasvatukseen osallistui 235 300 lasta vuonna 2023. Viitattu 1.4.2025. <https://stat.fi/julkaisu/cln2tn5dg2xie0bvz67v1dkhh>

Trogen, T. 2024. Lempeän kasvattajan opas. Aikuisen itsesäätely ja itsemyötätunto. Jyväskylä: Santalahti-kustannus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Viitattu 12.4.2025. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK- ohje 2023. Viitattu 12.4.2025. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavilla <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/540>

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021b. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuorisalo, M. & Eerola-Pennanen, P. 2022. Eriarvoistuminen ja kamppailut omasta asemasta. Teoksessa Koivula, M.; Siippainen, A. & Eerola-Pennanen,

P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 3., korjattu ja laajennettu painos. Tampere: Vastapaino Oy, 241–255.

Saatekirje huoltajille

Hyvät huoltajat

Opiskelen varhaiskasvatuksen sosionomiksi Turun ammattikorkeakoulussa ja teen tutkintoon liittyen opinnäytetyönä kehittämistyön x-yritykselle.

Kehittämistyön tarkoituksena on tuottaa perheille opas varhaiskasvatuksen aloittamisen tueksi. Oppaan tarkoituksena on luoda lapselle ja perheelle mahdollisimman hyvä ja sujuva varhaiskasvatuksen aloitus.

Oppaan, sekä toimintamme kehittämisen kannalta olisi erityisen arvokasta kuulla teidän huoltajien kokemuksia ja näkemyksiä varhaiskasvatuksen aloituksesta, kehittämiskohteista, toimivista käytänteistä sekä tiedon tarpeesta aloittamisvaiheessa.

Kehittämistyölle on haettu tutkimuslupaa Laukaan kunnalta ja se on myönnetty 3.12.2024.

Kehittämistyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Kerättyä aineistoa käsitellään luottamuksellisesti sekä nimettömänä. Kehittämistyön tuloksena syntyvä opinnäytetyön raportti julkaistaan Theseus-tietokannassa. Yksittäisen tutkimukseen osallistuvan vastaukset eivät ole tunnistettavissa julkaistavassa opinnäytetyön raportissa.

Olisin erittäin kiitollinen osallistumisestanne aloitukseen liittyvän oppaan kehittämiseen, toisitte vastauksillanne arvokasta tietoa kehittämistyön tueksi. Saatte haastattelukysymykset ennakoon, jotta voitte tutustua niihin. Mikäli teillä herää kysyttävää aiheesta, voitte laittaa minulle sähköpostia.

Ystävällisin terveisin

Sointu Paakkonen

Annan luvan käyttää vastauksia opinnäytetyössä.

Kysymykset huoltajille

Millaisia käytännön tietoja varhaiskasvatuksen arjesta toivoisit materiaalin sisältävän? (esim. päiväjärjestys, pukeutuminen, ruokailu)

Olisiko materiaaliin tarpeellista sisällyttää joitakin konkreettisia vinkkejä/ohjeita, jotka tukisivat lapsen sopeutumista varhaiskasvatuksen alkaessa? Mitä ne olisivat? (esim. lapsen mahdolliset reaktiot)

Millä tavalla koitte aloituskäytänteiden sujuvan aloittaessanne päiväkodissa, saitteko riittävästi tietoa ja oliko tieto helposti saatavilla? Olisitteko toivoneet jostakin asiasta/ asioista enemmän tietoa?

Millä tavalla aloitus varhaiskasvatuksessa sujui? Oliko aloituskäytännöt teille selkeät? (esim. aloituskeskustelu, tutustuminen päiväkotiin)

Missä vaiheessa materiaali vastaisi parhaiten teidän huoltajien tarpeisiin lapsen aloittaessa päiväkodissa?

Millaisen materiaalin kokisitte sujuvaksi käyttää? (paperi/sähköinen)